

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

DE GROTE RAAD VAN MECHELEN

Rede uitgesproken door Dr L. Th. MAES, te Mechelen, op 5 Juni 1949, op de academische zitting ter herdenking van de 475e verjaaring van de vestiging van het Hoogste Gerechtshof der Bourgondische Nederlanden.

Vooreerst kunnen wij constateren dat de literatuur die handelt over de Grote Raad, uiterst beperkt is. Te vermelden zijn de uit 1824 daterende dissertatie van Gugelmis van Maanen, die echter van de 128 bladzijden tekst er meer dan 50 besteedt aan de gerechtelijke instellingen van de Franken; verder een verouderd, maar toch verdienstelijk werk uit 1874 van Albert Matthieu, die op vele plaatsen het Latijnse boekje van Van Maanen slaafs in het Frans vertaald heeft. Beide auteurs hebben practisch geen archivaalisch materiaal benut. Dit deed daarentegen wel op grote schaal Eug. Lameere, die in 1900 de vrucht van zijn opzoekingen te Rijsel, Dijon, Parijs en in verschillende Belgische archieven, practisch onbewerkt, publiceerde. Ten slotte bezitten wij nog de 30 bladzijden over « Das Grand Conseil de Maanes », met de behandeling van het proces Gattinara in het in 1909 verschenen zeer degelijk werk van A. Waither over de Bourgondische centrale organen.

Het ontstaan van de Bourgondische hofraad werd in 1878 op diepgaande wijze onderzocht door Firmin Brabant, wiens stellingen in 1890, 1892 en 1896 door Jules Frederich en Arthur Gaillard in een interessante polemiek werden bestreden. Deze studiën verschenen in het Bulletin der Koninklijke Commissie voor Geschiedenis.

Eindelijk verschenen nog een viertal zeer verdienstelijke studiën van Mr Jules Simon, raadsheer bij het Hof van Verbreking, die vooral belang hebben voor de kennis van de procedure in de XVIIe eeuw, inzonderheid de processen Frarin en Cacherini en dan de recente publicatie van J. Stengers over de periode 1477-1480. Dat is alles. Met uitzondering van de weinig omvangrijke geschriften van Simon en Stengers, zijn alle andere werken gewijd aan de uitwendige geschiedenis van de Grote Raad.

Over de inwendige werking van de Grote Raad bezitten wij derhalve niets. Deze toestand ware wellicht anders geweest, indien de Zuidelijke Nederlanden een Van Bijnkershoek hadden gehad, met zijn « Observationes tumultuariae », die op zijn beurt een

Meyers zouden hebben gevonden om die uit te geven.

Wanneer men echter bedenkt voor welke ontzaglijke materiële arbeid alleen reeds de wetenschappelijke vorser zich gepaast ziet, die kennis moet nemen van de tienduizenden onaangeroerde procesbundeis en archieven, zal men dadelijk begrijpen hoe het komt, dat zo weinig daarvan gepubliceerd werd. De procesbundeis en archieven vullen in het fonds « Grand Conseil » van het Rijksarchief te Brussel een gehele zaal. Dit fonds is ingedeeld in verschillende afdelingen: *Affaires Ecclésiastiques, Escroux, Affaires des grandes familles, Office fiscal* (onderverdeeld in *Grand Criminel* en *Petit Criminel*), *Grande Revision, Appels de Flandre, Appels de Luxembourg, Appels de Tournai-Tournais, Appels de Maïnes, Appels de Namur*, verder 27 registers *Mémoriaux du Grand Conseil, de Correspondance* en de *Cartons divers*. Naast dit fonds bestaan er nog andere op het Handschriftenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, op het Stadsarchief te Mechelen (o.m. versnimmende belangrijke handschriften), op het Staatsarchief te Antwerpen (o.m. 36 pakken bundels, waarschijnlijk aldaar in 1572 achtergebleven), zonder nog gewag te maken van de particuliere verzamelingen en van de archieven te Madrid, Wenen, Parijs, Dijon, Rijsel en Den Haag.

Het ligt voor de hand, dat een dergelijk werk niet door één mens in één mensenleven ondernomen en zeker niet voltooid kan worden; om een dergelijke taak materialiter te kunnen volbrengen zou een ploeg van vorsers moeten worden samengesteld, die dit onderzoek als hun levensdoel zouden beschouwen en bij periodes zouden te werk gaan.

Het is bekend hoe op het einde der Middeleeuwen de naar macht strevende vorsten raadgevende lichamen hebben opgericht, waarvan de leden gewoonlijk gekozen werden uit de kleine adel en de burgerij wegens hun uitgebreide kennis en technische vaardigheid en met het doel de macht der sterke vazallen en grote edelen te fnuiken.

Deze, onder hun onmiddellijke invloed staande

raden werden door de vorsten geraadpleegd in alle staatkundige, bestuurlijke, financiële en juridische aangelegenheden.

Reeds de twee eerste Bourgondische hertogen beschikten over een centraal corps van afzetbare ambtenaren. In 1407 onder Jan zonder Vrees werd dit centrale corps voor de eerste maal « Grand Conseil » geheten. Dit « Grand Conseil » bezat evenwel nog geen bestendig personeel, er waren nog geen vaste vergaderplaatsen en er werden nog geen regelmatige zittingen gehouden.

Op 6 Augustus 1446 vaardigde *le grand duc de l'Occident*, Philips de Goede, een der belangrijkste ordonnantiën uit, die hij tijdens zijn regering genomen heeft (1): voortaan zou de hertog bij zijn verplaatsingen steeds vergezeld zijn door vier of vijf raadsleden, *le Conseil ambulatoire* genaamd, terwijl de overige leden onder het rechtstreekse voorzitterschap van de Groot-kanselier of het Raadshoofd — de bisschop van Doornik — tijdens zijn afwezigheid het land zouden besturen. Op die wijze werd de Grote Raad een bestendige regeringsraad voor al zijn Staten, welke naast de twee Bourgondische landen reeds Vlaanderen, Artesië, Namen, Brabant, Limburg, Henegouwen, Holland en Zeeland omvatten.

Deze raad van 1446 bezat dezelfde bevoegdheid als de hertog. De Grote Raad nam toen kennis van de geschillen tussen de verschillende aan de hertog onderworpen landen, alsmede van de met buurstaten gesloten vredesverdragen. Bij deze Raad werden de aan de hertog voorbehouden gevallen — *les cas royaux on prévotaux* — behandeld (2): *l'on y traitait de toutes matières concernant l'état de la maison et la police du pays, les matières de grâce, de guerre et de paix et aussi toutes causes réservées au conte dont les lois ne pouvaient cognoistre, qui appellent cas de seigneurie*, schrijft raadshoer Wielant in zijn « Antiquités de Flandre » (3).

Voorts behoorde tot zijn bevoegdheid de bijzondere, niet onder het gewoonterecht vallende geschillen en alles wat de rechten en de domeinen van de hertog aanging.

Op het gebied van het rechtswezen kan geconstateerd worden, dat de « conditor Belgii » er echter niet in slaagde deze Grote Raad als een algemeen Hof van Beroep voor al zijn landen te doen erkennen: Bourgondië bezat naast zijn « *étroit conseil* » zijn eigen « Grand Conseil » te Dijon; Vlaanderen behoorde nog immer — ook na het verdrag van Atrecht in 1435 — tot het rechtsgebied van het « Parlement de Paris », hoewel Philips de Goede in 1445 voor een periode van negen jaren de hogere rechtsmacht van het Parlement van Parijs over de vier grote « Wetten » van Vlaanderen had geschorst, welke schorsing in 1460 voor onbepaalde tijd werd hernieuwd.

De vonnissen der rechtbanken der Vier Leden van Vlaanderen waren niet vatbaar voor hoger beroep. In Rijksvlaanderen was de heerlijkheid Dendermonde niet aan de Raad van Vlaanderen onderworpen (4). De Raad van Brabant was souverain krachtens de Blijde Inkomst en de Gouden Bul en tegen zijn uitspraken stond geen enkel rechtsmiddel open.

In zijn opzet om de Grote Raad terzelfdertijd als een Staatsraad en als een Opperste Gerechtshof te laten fungeren slaagde Philips de Goede dus niet.

Acht jaren later, in 1454, richtte Philips de Goede in de Grote Raad van 1446 een afdeling op, belast met de behandeling van juridische vraagstukken, zonder dat dit naar buiten tot uiting kwam. Zulks geschiedde hoofdzakelijk om redenen van internationale aard. In deze juridische raad benoemde hij tot raadsleden een meerderheid van Bourgondische en Picardische

juristen. Naast deze raadsheren stelde hij een procureur-generaal aan, die belast werd met het verdedigen van de belangen van de vorst en met de vervolging van alle aanslagen op de openbare orde en de veiligheid; in de zaken waarin hij niet moest optreden als procureur, fungeerde hij als raadshoer, verder benoemde hij naar Frans voorbeeld een aantal rekwestmeesters, die de verzoekschriften der partijen moesten onderzoeken en aan de Grote Raad met hun advies voorleggen. Er werd derhalve geen nieuwe Raad opgericht, maar de sinds 1446 bestaande Raad moest speciale terechtzittingen houden. *Il fit tenir consistoire à son Grand Conseil*, merkt Wielant op (5).

Hertog Karel de Stoute heeft korte jaren na de dood van zijn vader het karakter van de Grote Raad als rondreizend organisme gewijzigd door te verordenen dat de Grote Raad regelmatig zou zetelen te Atrecht en later te Mechelen: *Il fut depuis un temps arrêté à Arras et depuis à Malines*, schrijft Wielant (6). Gaandeweg vermeerderde hij het aantal zijner raadsheren.

Bij het verdrag van Péronne — 14 Oktober 1468 — erkende Lodewijk XI, dat de Vier « Wetten » van Vlaanderen niet meer in hoger beroep moesten komen bij het Parlement van Parijs. De Raad van Vlaanderen, de kleine « Wetten » van Vlaanderen en de kastelneien van Rijsel, Dowaaï en Orchies, evenals Artesië bleven evenwel afhangen van het « Parlement de Paris ». De Hertog had nu de rechtsmacht in Vlaanderen over de processen door of tegen inwoners van de gebieden op de rechteroever van de Schelde gelegen. Bij nader toezien stellen wij echter vast, dat in de praktijk het Parlement van Parijs kennis nam van alle processen, welke aan zijn oordeel werden onderworpen; onverschillig de woonplaats van partijen.

Niettemin werden veel meer rechtszaken vóór de Grote Raad gebracht. Van de andere kant beantwoordde het rondreizend karakter van dit organisme niet meer aan de nieuwe vereisten, *parce que son grand conseil estant lez lui, ne peut à cause des grandes affaires, vider et juger à temps les procès*.

De vorsten van de naburige landen hadden allen hun centrale gerechtshoven met vaste zetel en bestendig personeel.

In Engeland bestond al sinds 1178 een dergelijk gerechtshof. Het « Isle de la Cité » torste het Parlement van Parijs. Duitsland kent pas sinds 1495, eerst te Spiers, later te Wetzlar een dergelijke instelling, bekend onder de naam van « Reichskammergericht ». In Bourgondië zelf hervormde Karel de Stoute in 1471 het Gerechtshof te Dijon in een Hof van hoger beroep voor geheel Bourgondië en maakte dit onafhankelijk van het ressort van het Parlement te Parijs.

De beslissende stap naar de juridische en rechterlijke eenheid van al de heerlijkheden van de gebieden « par de cha » zette Karel de Stoute, door het uitvaardigen van het edict van Thionville op 2 December 1473 (7).

Door dit edict bleef de Grote Raad bestaan als centraal organisme, als Staatsraad, maar verloor zijn financiële en rechterlijke bevoegdheden. Terwijl de financiële bevoegdheden overgingen op de Reken- en Schatkamer, gevestigd te Mechelen, gingen de belangrijk uitgebreide rechterlijke bevoegdheden over op een nieuw lichaam, naar het model van het « Parlement de Paris » (8), met vaste zetel « en nostre ville de Malines » en eveneens Parlement genaamd.

Werd Mechelen uitgekozen om het economisch verval der stad in de tweede helft der XV^{de} eeuw tegen te gaan, of was het, zoals de Bourgondische kroniekschrijver Pontus Heuterus beweert wegens de trouw

waarvan de Mechelse bevolking steeds jegens haar Heren blijk had gegeven. (9) ofwel, zoals Remerus Valerius, een Mechels kroniekschrijver uit de XVII^{de} eeuw, verhaalt « als gelegen in 't midden van sijne Nederlanden ende anderssins oock seer bequaem om haere goede locht, heerlijcke gebauewen, breede straeten ende opene plaetsen, waer door sij van oudts den bijnaem heeft van Mechelen de Schoone » (10).

Terwijl zijn vader eenzelfde plan, om redenen van internationalen aard, niet had kunnen ten uitvoer brengen, verklaarde Karel de Stoute, in zijn strijd tegen Lodewijk XI en na de vergeefse samenkomst met Frederik III te Trier één week te voren (25 November 1473), zijn Staten juridisch onafhankelijk van Frankrijk en van het Duitse Rijk.

Het Parlement bestond uit 35 leden, de hertog als « Chef souverain » de Kanselier van Bourgondië (11) het hoofd van de Raad (*le chef de nostre Grand Conseil*), de bisschop van Doornik (12), de twee kamervoorzitters (13) vier orde-ridders, zes meesters der Requesten « de l'hostel » en 20 raadsheren, onder wie acht geestelijken en twaalf wereldlijken « lais ». Verder waren aan dit Parlement verbonden een Procureur-Generaal, twee advocaten-fiscaal of -generaal en een substituut, vier secretarissen, aantal dat in de XVI^{de} eeuw verdubbeld wordt (14), drie griffiers, — een voor burgerlijke zaken, een voor strafzaken en een voor het houden der rollen — aantal, dat in 1522 op twee werd gebracht, twee aalmoezeniers, een zeker aantal advocaten en procureurs, een eerste en zestien gewone deurwaarders, te Mechelen gevestigd, en een aantal buitengewone deurwaarders, over geheel de Nederlanden verspreid. Zo werden er b.v. in het begin der XVI^{de} eeuw door Maximiliaan 12 buitengewone deurwaarders in Den Haag benoemd (15). Eindelijk een cipier of kerkermeester. Krachtens de oprichtingsoorkonde moesten al de Bourgondische Lage Landen: « Tous nos duchiez, comtez pays et Seigneuries de par decha » in hoger beroep komen bij « Nostre Parlement et Cour souveraine », waarvan de oprichting volgens de chroniqueur La Marche door Lodewijk XI als een misdrijf van majesteitsschennis werd aangezien (16).

Een maand nadien, op 3 Januari 1474 werd dit Parlement te Mechelen plechtig geïnstalleerd. Toen de heren van het Parlement, bijna allen Bourgondiërs (17) Mechelen naderden, wachtte de stadsmagistraat in groot ornaat hen op en bood hun de erewijn aan (18). Het Parlement nam zijn intrek in het Schepenhuis, dat de stad Mechelen afstond. De ridders van het Gulden Vlies en alle hooggeplaatste leden van het Bourgondisch hof waren op deze ceremonie aanwezig. Te dezer gelegenheid werd door de raadsheren de eed van trouw afgelegd.

Op 4 Juli 1474 werd het eerste arrest van het Parlement uitgesproken op een klacht van een oude vrouw tegen de fiscus. De hertog had er prijs op gesteld bij de behandeling dezer zaak — zoals hij trouwens nadien nog dikwijls zal doen (19) — persoonlijk aanwezig te zijn. Hij zat in groot ornaat op de voor hem bestemde troon, een gouden kroon op het hoofd en het gerechtszwaard in de rechterhand. Met genoegen luisterde hij naar de uitspraak van het arrest, waarbij hij vertegenwoordigd door zijn Procureur-generaal, in het ongelijk werd gesteld en een vergoeding aan de aanklaagster werd toegekend (20).

De oprichting van dit Parlement als hoogste gerechtshof werd algemeen aangezien als een uiting van het hertogelijk despotisme, die dan ook een zeer hevig verzet uitlokte van de tot dan toe soevereine raden, vooral die van Henegouwen, Brabant en het

in 1473 door Karel de Stoute veroverde Gelderland. Bij het vernemen van Karel's dood te Nancy verspreidden de raadsheren zich in aller haast naar alle zijden (21): een der voornaamste punten van het enkele dagen later — 11 Februari 1477 van de jonge Hertogin Maria van Bourgondië afgedwongen « Groot Privilegie » luidde, dat « de consistoriën vande parlement ende andere te Mechelen onlanx upghezet cesser en zullen, en van nu voor ten ewiegen dagen te nieuten zijn on opghestelt bliven, zonder dat men eenighe yegelijke hoven en gerechten in toecommenden tiden upstellen zal moghen » (22). Dit betekende dus de afschaffing vier jaar slechts na de oprichting.

In de plaats van het Parlement werd dan terug een met de hertogin rondreizende Grote Raad opgericht, waarvan de inrichting en de bevoegdheid zeer nauwkeurig omschreven waren: als hoofd trad op de kanselier van Bourgondië, die naast Latijn en « Walsch » ook Nederlands moest kennen; deze raad bestond uit 25 vaste raadsheren, voor de helft juristen en voor de helft edellieden, door de hertogin uit alle vorstendommen naar evenredigheid gekozen: vier uit Vlaanderen, vier uit Brabant, vier uit Holland en Zeeland, vier uit Luxemburg, twee uit Limburg en de Landen van Over-Maas en één uit Namen. Vooraleer in dienst te treden moesten al de leden de eed afleggen de privilegiën, costumen en gewoonten van al de heerlijkheden en steden te eerbiedigen. Op straffe van nietigheid moesten al de van hen uitgaande documenten en brieven gesteld worden in de taal van de streek, waarover zij zouden handelen. Ook de bevoegdheid werd strakker omlijnd en beperkt: « dewelke van onsen Rade gheen kennesse en zullen hebben van gheerande zaken, dan van denghene, daer onse particuliere Raden van onsen landen ende wetten van dien naer huerlieden privilegiën, rechten, costumen ende usagen niet kennen en moghen ». De Grote Raad was het Hof van beroep voor alle delen van het Keizerrijk, die afhingen van de hertogin, en ook van Vlaanderen en Artesië tot 1482. Het tractaat van Arras (1482) evenals het verdrag van Senlis (1493) brachten deze laatste gebieden terug onder de rechtsmacht van het Parlement van Parijs. De Grote Raad deed echter ook verder uitspraak in processen betreffende inwoners van landen, die afhingen van de Franse Kroon. De Raad kreeg dus naast zijn rechterlijke zijn politieke bevoegdheid terug, zoals de Grote Raad van Philips de Goede vóór het edict van 1473; vermits er evenveel edelen in zetelen als juristen.

Bij nader toezien stelt men vast dat de meeste leden van het afgeschafte Parlement in de Grote Raad van Maria van Bourgondië werden overgenomen (23).

Volgens Philips Wielant, die als ooggetuige al deze gebeurtenissen heeft genoteerd, onderging de Grote Raad na de aankomst van Maximiliaan in de Nederlanden (Augustus 1477) een ernstige desorganisatiecrisis ten gevolge van de niet-uitbetaling der wedden: « après la venue du ducq Maximilian, icelluy conseil vint en confusion, singulièrement pour ce que nul n'estait payé de ses gaiges » (24). Deze crisis was echter van korte duur, want vanaf Januari 1478 zetelde de Grote Raad terug normaal.

Hoewel het Groot Privilegie voorgescreven had, dat de Grote Raad overal de vorstin zou volgen, verplaatste hij zich zo weinig mogelijk. Zo zetelde hij van September tot December 1478 te Brussel, van April tot Augustus 1479 te Brugge en van October 1479 tot Januari 1480 te Mechelen.

Na enige tijd werd deze Grote Raad, gelijk ten tijde van Karel de Stoute, in twee afdelingen gesplitst: de politieke afdeling werd de Privé of Geheime Raad

genoemd (25), terwijl de rechterlijke afdeling de benaming «Grote Raad» bleef behouden. Eenzelfde ontwikkeling had zich destijds voorgedaan met de Grote Raad van Philips de Goede.

Op 22 Januari 1504 trok Philips de Schone bij een te Brussel uitgevaardigd edict, het logische en juridische gevolg uit de bestaande feitelijke toestand. Hij scheidde de rechterlijke raad van de rondtrekkende politieke Raad en vestigde de eerste opnieuw blijvend te Mechelen onder de benaming «Grote Raad» (26). In de opvatting van de vorst zou deze Grote Raad van 1504 opnieuw, ten minste gedeeltelijk de plaats innemen van het Parlement van 1473 van Karel de Stoute, hoewel hij om Frankrijk enigszins te ontzien, met welk land hij toen in vrede leefde, de naam «Parlement» niet opnieuw invoerde.

De Grote Raad van Mechelen, zoals hij van toen af werd genoemd, bezat de rechterlijke bevoegdheden van de Raad, welke destijds door de vorst zelf voorgezeten was. De instelling van de Grote Raad of als gewone of als uitzonderingsrechtbank, al naar gelang in eerste of in laatste instantie recht werd gesproken, betekende, evenals dit het geval was in Engeland, Frankrijk en het Duitse Rijk, de overwinning van de vorstelijke macht op de oude locale en gemeentelijke vrijheden.

Op 23 Januari 1504 werd Thomas de Plaines, sire van Marigny, kanselier van Philips de Schone, gelast de Grote Raad te Mechelen plechtig te installeren (27).

De oorkonde van heroprichting van 1504 werd later aangevuld door een reglement van 8 Maart 1504 (28), een reglement van 1 Februari 1509 (29), de confirmatie door Aartshertog Karel op 20 December 1515 (30) en de instructies van Keizer Karel op 31 October 1531 (31).

Deze organisatie uit de aanvang der XVIe eeuw, bleef, op enkele geringe wijzigingen na, van kracht tot op het einde der XVIIIe eeuw.

In plaats van de vroegere twintig, waren er nog slechts veertien raadsheren: vijf geestelijken en negen wereldlijken, waarvan een uit Luxemburg, die Duits kon spreken; dat aantal werd in de XVIIIe eeuw op zestien gebracht, met slechts twee geestelijken, een Waal en een Vlaming. Hier kunnen wij ook de achteruitgang van het geestelijk element in de loop van het Ancien Regime treffend volgen.

Tot raadsheer konden alleen benoemd worden zij, die in een van de onder de souvereiniteit van de vorst behorende gebieden waren geboren uit een wetig huwelijk (32) en de doctorstitel in de Rechten hadden behaald aan een der Universiteiten te Leuven, Dowaaï of Dôle. De vorst benoemde hen uit een hem door de Grote Raad voorgelegde lijst van drie kandidaten (33). Een door de vorst aangesteld raadsheer, die niet was voorgedragen, werd dan ook door de Raad geweigerd (34). Na aflegging van de eed traden de raadsheren in dienst (35). In geval van afwezigheid van de voorzitter werd deze vervangen door de oudste raadsheer (36). De raadsleden waren onafzetbaar. Door hun benoeming werden zij en hun nakomelingen in de ridderstand verheven (37): zij droegen de ridder-titel en hadden het recht een wapen te bezitten. Na hun dood behielden hun weduwen alle voordelen, die aan hun echtgenoten waren toegekend (38). Tijdens de zittingen droegen zij *une robe et chaperon fourez, et lesdits Présidens auront en tête mortiers de velours noire*. Bij de dood van de vorst droegen zij de rouw. Gronden van onverenigbaarheid waren verwantschap met andere raadsheren en uitoefening van een ander ambt. Hun wedde, die volgens de conjunctuur en de omstandigheden natuurlijk aan wijzigingen onderhevig was, werd door de

zorgen van de ontvanger van Oostvlaanderen uitgekeerd (39). Terwijl de vergoeding van een schout te Mechelen in de XVIIIe eeuw slechts 20 Gulden bedroeg, werd die der raadsheren in de Grote Raad in dezelfde eeuw reeds op 700 Gulden gebracht (49).

Op 25 October 1531 creëerde Karel V de functie van advocaat-fiscaal bij de Grote Raad (41), regelde de betrekkingen van de Grote Raad met de Raad van Financiën en stelde de vier kamers van de Grote Raad in (42). In de eerste kamer alleen werden, na pleidooi der advocaten, de arresten uitgesproken; in de tweede kamer gebeurde de bestudering der bundels en werden de arresten opgesteld. Een derde groep raadsheren was belast met het onderzoek der strafzaken. Volgens de Reglementen moesten ten minste vijf raadsheren de zittingen bijwonen. In zeer gewichtige zaken vergaderde de Raad met Verenigde of Samengevoegde kamers, «Chambres réunies». Een vierde kamer met enkele raadsleden was belast met de bewaring der archieven.

Met uitzondering van de tijd der jaarlijkse vacantie in de zomermaanden (43), vergaderde de Grote Raad dagelijks gedurende vijf uur, drie in de voor- en twee uur in de namiddag. Voor onvermogenen was de mogelijkheid opengesteld om kosteloos te procederen.

Op 20 December 1515 bekrachtigde Aartshertog Karel de instelling van de Geheime Raad en van de Grote Raad en verbood aan de leden van de Grote Raad kennis te nemen van alle zaken, betreffende zijn domeinen, de financiën en de rekeningen, behalve als de Raad daartoe bijzonder was gemachtigd door brieven van de Geheime Raad (44).

In 1529 schreef de Gouvernante Margaretha van Oostenrijk aan de heren van de Grote Raad, die zich blijkbaar met tegenzin met godsdienstige zaken bezig hielden, dat al de andere gerechtsraden der Nederlanden twee hunner leden hadden aangesteld om kennis te nemen van de zaken betreffende de ketterij (45). Derhalve beval zij hun hetzelfde te doen, namelijk twee raadsheren als inquisiteurs te benoemen, doch geen Mechelaars en ook geen geestelijken. De Grote Raad benoemde als zodanig de raadsheren Craneveld en Schore (46).

Tijdens de opstand der XVIe eeuw heeft de Grote Raad niet altijd de rol gespeeld, die men had kunnen verwachten van het eerste rechterlijk lichaam der Nederlanden.

Hoewel in het algemeen zeer trouw aan het Spaans bewind — behalve raadsheer Jean aux Truyes, die de zijde der opstandelingen koor — werden, nadat Mechelen in October 1572 door Alva was ingenomen en geplunderd en niettegenstaande de belofte van de hertog aan de Voorzitter van de Grote Raad, verschillende raadsheren in de gevangenis geworpen en gefolterd en hun huizen geplunderd. Gedurende deze troebelen waren de voornaamste procesbundels en documenten naar Antwerpen en naar Brussel overgebracht (47). Hoe groot echter het prestige van de Grote Raad bij de opstandelingen was, bewijst het rekwist, dat de Staten-Generaal op 17 December 1577 richtten tot de Geheime Raad om toelating te bekomen om de van hen uitgaande documenten te mogen zegelen met het zegel van de Grote Raad, in afwachting dat hun eigen zegel zou gegraveerd zijn. Een verzoek, waarop de Grote Raad weigerend antwoordde (48).

Na de inneming van de stad Mechelen door kolonel Norris en de Staatsen op 9 April 1580 werden de huizen van de gevluchte raadsleden wederom geplunderd. Farnese gaf op 7 Juni 1580 bevel aan de Grote Raad zich te Namen te vestigen (49), hij zetelde aldaar van 1 September 1580 tot 17 September 1585 in het hotel van markies de Bolzée, waar ook de

voorzitter zich had gevestigd, en in het daaraan grenzende huis van ridder Jean de Riffart (50). Over dat verblijf te Namen is tot dusver zeer weinig bekend: alleen dat opnieuw een bibliotheek werd aangelegd (51) en dat de raadsheren moeilijkheden hebben gehad met de uitkering van hun wedden, want zij namen genoeg met de opbrengst van het hout, gehakt in de domaniale bossen van het graafschap Namen (52).

In 1583 gaf Farnese een som van 3.500 Pond, onder vorm van *ayuda de costa* wegens de door de raadsheren geleden verliezen bij de verovering van Mechelen (53).

Blijkbaar zijn toen de archieven te Mechelen gebleven, vermits na de uitwijking van de Grote Raad Olivier van der Tempel, een ijverig aanhanger van Oranje, alle procesbundels «concernerende de ingesetenen van Holland» ter griffie heeft weggehaald en gezonden naar de Hoge Raad van Holland en Zeeland, die in 1581 te Den Haag was opgericht op basis van het organiek statuut van de Mechelse Grote Raad (54). Voor de overbrenging dezer archieven werd door de Staten van Holland een vergoeding van 2.400 Gulden aan Olivier van der Tempel betaald (55).

De beëdigde klerk ter griffie, Gomaris Huysmans, had van zijn kant bovenmenselijke pogingen in het werk gesteld om de dossiers gedurende de troebelen ongeschonden te bewaren, zodat op 30 Mei 1586 de Grote Raad besliste een bijzondere belasting te heffen op de proceskosten ten einde hem uit de opbrengst daarvan voor zijn ijver te kunnen belonen.

Na ontvangst van een smeebrief van de Magistraat der door Farnese opnieuw onder Spaans bewind gebrachte stad, waarin beloofd werd dat aan de raadsheren een reisvergoeding van 600 Gulden zou worden betaald en zij, evenals al hun suppoosten en dienstboden, van alle belastingen volledig vrij zouden worden gesteld, vestigde de Grote Raad zich op 17 September 1585 opnieuw te Mechelen.

In de XVII^{de} eeuw deden zich in de uitwendige geschiedenis weinig schokkende gebeurtenissen voor. In November 1616 verhuisde de Grote Raad naar zijn nieuw gebouw: het paleis van Margareta van Oostenrijk en van Granvelle. De Aartshertogen hadden er prijs op gesteld de eerste zitting in het nieuwe gebouw bij te wonen.

Aan de tot standkoming van de Vrede van Westfalen heeft de Grote Raad begrijpelijker wijze niet rechtstreeks deelgenomen. Aan de praktische uitwerking er van nam hij echter wel deel doordat vijf zijner raadsleden, waaronder de voorzitter Antoine l'Hermite, deel uitmaakten van de *chambre mi-partie*, welke achtereenvolgens te Mechelen en te Dordrecht zetelde. De eerste vergadering werd op 7 Januari 1654 gehouden in het oude Paleis van de Grote Raad en de «chambre mi-partie» verbleef er tot Mei 1656; nadat men in Augustus van datzelfde jaar opnieuw te Mechelen bijeengekomen was, werd de volgende zitting te Dordrecht gehouden. Van 6 Augustus 1660 tot in 1667 werd opnieuw aanhoudend gezeteld te Mechelen (56).

Dat de processen toen lang aansleepten (57), en dit niettegenstaande een beslissing van de Grote Raad op 24 December 1534 (58), blijkt uit een door de prins van Thurn en Taxis tot de koning van Spanje gericht verzoekschrift, strekkende om hem te bewegen aan de Grote Raad te gebieden uitspraak te doen in een proces, dat reeds twintig jaar slepende was (59).

Gedurende de laatste jaren der XVII^{de} en de eerste der XVIII^{de} eeuw stond de Grote Raad opnieuw voor evacuatie-moeilijkheden ten gevolge van de Spaanse Successieoorlog. De mogelijkheid ener uitwijking naar

Gent werd ernstig overwogen: de voorzitter en enkele raadsheren begaven zich trouwens einde Mei 1706 met die bedoeling naar deze stad (60). De meerderheid der raadsheren besliste echter zich te houden aan de beslissingen der Anglo-Bataafse Commissie en de Grote Raad bleef te Mechelen.

In het begin van het Oostenrijks Regime, in 1718, vermocht de voorzitter, Christoffel de Baillet bij ernstige sociale onlusten te Mechelen door zijn tactvolle tussenkomst de opgehitste gemoederen volledig tot bedaren te brengen. Om dit optreden te belonen schonk de keizer aan de Baillet de baronstitel.

Na de slag van Fontenoy in 1745 en de bezetting der Zuidelijke Nederlanden door de Franse legers van de Maréchal de Saxe begaven baron de Poederlé, voorzitter, en drie raadsheren, zich op 13 Mei 1746 (de stad was op 12 Mei gevallen) maar Lodewijk XV, die zijn hoofdkwartier had gevestigd in het kasteel van Steen (onder Elewijt), het vroegere verblijf van P. P. Rubens. Zij verzochten hem om de toelating zich naar Namen te begeven, overeenkomstig het bevel, dat zij hadden gekregen van Maria-Theresia. Zij werden echter door de koning niet ontvangen, doch kregen het gevraagde vrijgeleide en een bevel om de stad binnen de acht dagen te verlaten, terwijl een militaire wacht geplaatst werd aan de poorten van het paleis om het wegnemen van bundels te voorkomen. (61)

Na het vertrek van de Grote Raad gebeurde hetgeen te verwachten was. In October van datzelfde jaar 1746 kwamen drie raadsheren van het Parlement van Douai naar Mechelen om er de dossiers van de Grote Raad na te zien, zulks ingevolge een op 12 Augustus 1746 door de koning te Versailles uitgevaardigde ordonnantie, krachtens welke alle titels, stukken en bundels, welke betrekking hadden op inwoners van Frans Vlaanderen en Artesië, die opnieuw bij Frankrijk werden ingelijfd, uit de griffie te Mechelen moesten worden weggehaald en overgebracht naar de griffie van het Parlement te Douai. Dientengevolge werden 54 kisten met bundels naar Douai overgebracht, alsook de kist der gerechtelijke consignaties (62). Dit was dus de tweede maal dat de Grote Raad belangrijke bescheiden moest afstaan.

Ondertussen had de Grote Raad zich naar Namen begeven en verbleef er tot 14 Februari 1747. Daarna trok hij, nadat ook deze stad in handen der Fransen was gevallen, naar Echternach in het Groot Hertogdom. In de tijd van 17 Februari 1747 tot 6 Februari 1749 werden de zittingen aldaar gehouden in het klooster der Benedictijnen, waar ook de voorzitter verbleef (63).

Na het ondertekenen van het verdrag van Aken keerde de Grote Raad op 15 Februari 1749 naar Mechelen terug.

Toen werd door de Regering aan Mrs Richterich, Deudon en de Robiano opdracht gegeven om de in 1746 weggehaalde bundels uit Dowaaï terug te halen: deze heren verbleven drie maanden in deze stad en wisten te bewerken, dat 66 kisten langs de waterweg uit Dowaaï terugkwamen naar Mechelen.

Nu naderen wij snel de laatste jaren der XVIII^{de} eeuw en meteen het einde van de Grote Raad. Door het edict van 1 Januari 1787 schafte Jozef II «tous nos conseils de justice aux Pays-Bas» en dus ooh de Grote Raad af. Dit edict verwekte echter zulk hevige protest, dat de Keizer op 3 Juli 1787 besloot het niet toe te passen, zolang hij daaromtrent niet de afgevaardigden der standen zou hebben geraadpleegd.

Na de intrekking der Blijde Inkomst van Brabant en de afschaffing van de Raad van Brabant beval Jozef II, dat de Grote Raad van Mechelen de Raad

van Brabant zou vervangen (64). Onder voorzitterschap van Goswin de Fierlant werden de twee kamers van de Grote Raad gevormd uit de oude leden van de Grote Raad, onder toevoeging van die leden van de Raad van Brabant, die trouw gebleven waren aan het Oostenrijks Regime, nml. de raadsheren Duchenne, Orts, Pellenberg, Anthonis, De Fierlant, Van Langhendonck en Stocquet.

Na de eerste Franse inval waren «Vreemde» elementen tot raadsheer benoemd. Toen de Zuidelijke Nederlanden opnieuw onder Leopold van Oostenrijk kwamen gaf graaf de Mercy-Argenteau bij edict van 13 Januari 1791 het bevel de Grote Raad van al deze «vreemde» elementen te zuiveren (65).

Na de inval van Dumouriez en de slag van Jemappes was de Grote Raad op het einde van 1792 in oostelijke richting achteruitgetrokken en verbleef hij achterenvolgens te Roermond en te Dusseldorf, van waar hij in Juli 1793 naar Mechelen weerkeerde, één jaar voor zijn definitieve afschaffing (66).

Na de slag van Fleurus in 1794 waren de raadsheren niet meer zo eensgezind over de te volgen gedragslijn: de enen wilden zich over de Rijn begeven om er de Regering te volgen, zoals zij dat gedaan hadden in 1792 en zoals het hun weer werd voorgeschreven door een bevel der Regering op Juni 1794; de anderen, overtuigd dat de Franse inval een einde maakte aan hun ambtsbezigheden, verkozen als eenvoudige burgers te Mechelen te blijven en de gebeurtenissen af te wachten. Onder de eersten bevond zich de voorzitter Leclercq, de procureur-generaal Diu, zijn substituut de Vivario, de raadsheren Bayoz, de Laing, de Steenhault, Goubau, Pouppez en de griffier Van Grootven (67). Deze laatste nam de archieven en papieren van de Grote Raad mee naar Dusseldorf, evenals de consignatiekas met een inhoud van 113.438 Gulden. Hier bleken er grote moeilijkheden te rijzen en de griffier, die blijkbaar meer waarde hechtte aan de dossiers dan aan het geld, liet het geld achter te Dusseldorf en vervolgde zijn reis langs Rijn en Main en verspreidde het gerucht dat de kas 22 miljoen Gulden bevatte. Door deze list werd hij overal gunstig ontvangen en slaagde er in met zijn archieven het gebied van de Oostenrijkse Keizer te bereiken te Roermond, van waar vertrokken werd op 19 Augustus 1794 (68). Al deze initiatieven werden echter niet met een welwillend oog gezien door de Keizerlijke Regering, die hierin een poging zag tot heropricting in tegenstrijd met de ordonnantiën, die een einde hadden gesteld aan al de Raden der Zuidelijke Nederlanden. Op 29 December 1795 deed de kanselier van Wenen haar opmerkingen in die zin toekomen aan de raadsheren, toen verblijvende te Regensburg, en zij hernieuwde deze opmerkingen op 9 Maart en 7 April 1796 (69). De aarzelingen der Keizerlijke Regering zijn verder te verklaren door het feit, dat de raadsheren in te klein getal geëmigreerd waren. Immers de geestelijke raadsheer, Mgr. Van Velde de Melroy, was naar Westfalen gevlucht, terwijl vijf andere raadsheren, Van Cutsem, de Villers, Ghison, Reniers en Douglas, met de deken van de Raad, de Wapenaert, als gewone burgers te Mechelen waren gebleven. Deze laatsten konden daar trouwens niets meer uitrusten, vermits de procesbundels en dossiers naar Duitsland werden overgebracht en de Franse autoriteiten het gebouw van de Grote Raad verzegeeld hadden.

Van Regensburg werd de zetel van de Grote Raad verplaatst naar Augsburg, waar de zaken werden onderzocht, waarover nog moest beslist worden, en de arresten en dicta werden voorbereid ten einde bij

de terugkeer te Mechelen de vonnissen te kunnen uitspreken.

Het tractaat van Campo-Formio (17 October 1797) vernietigde echter alle hoop op terugkeer, zodat de raadsheren beslisten de archieven en de kas der gerechtelijke consignaties naar Wenen te zenden (70). De Grote Raad had aldus in die periode practisch opgehouden te bestaan.

Ondertussen had het arrêté van 27 thermidor jaar II beslist dat alle tribunaal en alle ambtenaren voorlopig zouden blijven voortwerken «sous la protection de la république française» (71).

Dit was echter maar zeer voorlopig, want op 6 frimaire jaar IV kwam de juridische bekrachtiging van de feitelijke afschaffing door de beslissing der afgevaardigden van het volk, dat «les anciens tribunaux supérieurs des anciennes provinces belgiques, qui sont en activité, cesseront leur activité le 10 du présent mois de frimaire (1 décembre 1795). Le même jour, les officiers municipaux des lieux où les tribunaux sont établis, se rendront en corps au lieu des séances desdits tribunaux à l'heure du midi où le greffier de l'ancien tribunal devra se trouver conformément au prescrit du décret de l'Assemblée constituante du 6-7 septembre 1790, titre XIV, art. 16» (72). Hiermede had de Grote Raad zowel feitelijk als juridisch definitief opgehouden te bestaan.

Wanneer wij nu de uitwendige geschiedenis van de Grote Raad gedurende zijn bestaan van 350 jaren overschouwen, treft het ons dat zijn magistraten nooit aan de zijde der opstandelingen hebben gestaan, noch in 1477, noch in 1580, en dat zij niet de partij hebben gekozen der Franse overweldigers, noch in 1706, noch in 1745, noch in 1791. Aan elk wettelijk Regime, hetzij het Bourgondische, hetzij het Spaanse, hetzij het Oostenrijkse, zijn zij immer trouw gebleven.

(1) Zie de tekst dezer ordonnantie in: *Chartes de Brabant*, t. II, fol. 110 van de *Analectes historiques*, van Gachard (*Bull. Comm. Royale d'Hist.* 3me serie t. XII, p. 141); in *Mémoires de du Clercq* door baron de REIFFENBERG, t. I, p. 144, en in *Mémoires pour servir à l'histoire de France et de Bourgogne*, 2me partie, p. 172.

(2) Cfr. E. PERROT, *Les cas royaux. Origine et développement de la théorie au XIIIe et XIVe siècles*. Paris, 1910.

(3) Ph. WIELANT, *Recueil des Antiquités de Flandre*. (J. J. DE SMET, *Corpus chronicorum Flandriae*, t. IV. Brussel, 165, p. 104.)

(4) Rijksarchief te Brussel (R.A.B.), *Mémoriaux*, t. I, f. 592.

(5) Ph. WIELANT, *Antiquités de Flandre*, p. 133.

(6) Ph. WIELANT, *Antiquités de Flandre*, p. 135-136.

(7) Zie de tekst in *Institution du Grand Conseil ou Souverain Court à Malines par le duc Charles de Bourgogne l'An 1473*, in *Ordonnances, Statuts, Stile et Manière de procéder, faits et decretes par le roi don Philippe II pour son Grand Conseil*. Brussel, 1721, p. 183-207.

(8) PONTUS HEUTERUS, *Res. Burg.*, V, 9, p. 137.

(9) PONTUS HEUTERUS, *Res. Burg.*, V, 9, p. 137.

(10) REMERUS VALERIUS, *Chronijcke van Mechelen*. Mechelen, J. F. Vander Elst, z.j., p. 23 (anno 1473).

(11) ALSTOEN: Willem Hugonet, burggraaf van Ieper, heer van Middelburg.

(12) ALSTOEN: Ferry de Clugny, bisschop van Doornik, later kardinaal.

(13) ALSTOEN: Jan Carondelet, heer van Champuans, en Jan de Bouverie.

(14) Rijksarchief te Brussel (R.A.B.), *Fonds Grand Conseil, Mémoires du Grand Conseil*, t. IX, f. 147.

(15) R.A.B., *Mémoriaux*, t. I, f. 50.

(16) LA MARCHE, *Mémoires*, t. I, p. 132.

(17) Zie hun namen in COMMINES, ed. Lenglet, t. II, p. 210.

(18) FOPPENS, *Mechliniâ nascens et crescens ad annum 1474*.

(19) REMERUS VALERIUS, *Chronijcke*, p. 24.

(20) P. CHRISTINAEUS, *Decisiones*, vol. I, dec. 111, nr 13.

(21) PONTUS HEUTERUS, *Opera Omnia*. Leuven, 1643, 1 vol. in fol.: *Res Austriae «Instituta Mechlinia curia, Pugnacis morte, dilabentibus consiliis evanescit»*.

(22) Art. 7 en 8 van het Groot Privilegie.

(23) J. STENGERS, *Composition, procédure et activité judiciaire du Grand Conseil de Marie de Bourgogne pendant les trois premières années de son existence (février 1477-février 1480)*. (*Bull. Comm. Royale d'Histoire*, t. CIX. Brussel, 1945, p. 11.

- (24) Ph. WIELANT, *Receuil des Antiquités de Flandre* (ed. J. J. De Smet, p. 138).
- (25) Deze benaming komt voor het eerst voor in de teksten in 1493 (A. WALTHER, *Die burgundischen Zentralbehörden unter Maximilian I und Karl V.* Leipzig, 1909, p. 21), maar is waarschijnlijk ouder.
- (26) Zie de Ordonnantie: *Institution du Grand Conseil pour demeurer à Malines, par l'Archiduc Philippe du 22de janvier 1503, in Ordonnances Statuts, Stile et Manière de procéder faicts et decretez par le roi don Philippe II pour son Grand Conseil.* Brussel, 1721, p. 207-214.
- (27) RAB, *Mémoriaux*, t. I, fol. 1.
- (28) RAB, *Mémoriaux*, t. I, fol. 4.
- (29) RAB, *Mémoriaux*, t. I, fol. 141.
- (30) RAB, *Mémoriaux*, t. I, fol. 503.
- (31) Zie de Ordonnantie: *Ordonnance pour le Grand Conseil, par l'Empereur Charles, du 26 d'octobre 1531, in Ordonnances, Statuts, Stile, et manière de procéder faicts et decretez par le roi don Philippe II pour son Grand Conseil.* Brussel, 1721, p. 215-222.
- (32) RAB, *Mémoriaux*, t. XX, fol. 78.
- (33) RAB, *Mémoriaux*, t. III, fol. 300 en 337.
- (34) RAB, *Mémoriaux*, t. XIII, fol. 68, 107 verso, 108 verso, 116, 134.
- (35) De Ordonnantie van 1473, art. 25, geeft de formule: «Je jure de garder et de conserver de tout mon pouvoir l'honneur, estat, personne, hauteur, seigneurie et droit du souverain; je ferai et administrerai justice bonnement, justement et loyalement à toutes personnes aussi bien au petit qu'au grand et aux povres que aux riches, sans faveur, emport, hayne ou dissimulation quelconque, ne recepvrai dons ou promesses corrompables ou pour faire ou pour reculer ou avanchier justice, obeyrai au souverain chief de la dite court et en son absence au conseiller président, en ce qui regarde la conduite de la court, gerderei et entretiendrei les ordonnances faictes et à faire sur l'estat, conduite et gouvernement d'icelle court et en tout et partout et exercerei bien et loyalement ce qu'à mon estat et office appartient».
- (36) RAB, *Mémoriaux*, t. V, fol. 142.
- (37) RAB, *Mémoriaux*, t. XVII, fol. 12.
- (38) RAB, *Mémoriaux*, t. XVI, fol. 213 verso; t. XX, fol. 58 verso.
- (39) RAB, *Mémoriaux*, t. XX, fol. 159 verso.
- (40) RAB, *Mémoriaux*, t. XIII, fol. 36 verso.
- (41) Zie ook de Ordonnantie van Maria van Hongarije, gedattekend te Brussel op 18 Juni 1532, RAB, *Mémoriaux*, t. III, fol. 404, en *Listes chronologiques des ordonnances*, p. 189.
- (42) RAB, *Mémoriaux*, t. III, fol. 225.
- (43) RAB, *Mémoriaux*, t. II, fol. 27.

- (44) RAB, *Fonds Geheime Raad*, carton 466; id., *Registers der Rekenkamer*, nr 915.
- (45) Zo gaf Maria van Hongarije in 1535 bevel een onderzoek in te stellen tegen enkele van ketterij verdachte personen te Lessines (RAB, *Mémoriaux*, t. III, fol. 762).
- (46) RAB, *Mémoriaux*, t. II, fol. 176.
- (47) RAB, *Mémoriaux*, t. VII, fol. 244 verso en 245 verso.
- (48) RAB, *Mémoriaux*, t. IX, fol. 218.
- (49) RAB, *Mémoriaux*, t. X, fol. 1.
- (50) RAB, *Mémoriaux*, t. X, fol. 177 verso.
- (51) RAB, *Mémoriaux*, t. X, fol. 8 verso.
- (52) RAB, *Mémoriaux*, t. X, fol. 177 en fol. 9 verso.
- (53) RAB, *Mémoriaux*, t. X, fol. 27 verso.
- (54) In het *Groot Placcaatboek*, II, blz. 790 e.v., en V, blz. 866 e.v. vindt men de instructie met de confirmatie van Prins Willem, gedateerd op 31 Mei 1582.
- (55) G. DE AZEVEDO, *Korte chronijcke der stad ende provincie van Mechelen*. 420-582. Leuven, z.j., anno 1580; en BOR, 1° dr., fol. 192; 2° dr., fol. 175.
- (56) Zie daarover: Rob. FRUIN, *Uit het dagboek van een Oud-Hollander*. (Verspreide Geschriften. Afl. 21, p. 195-244. 's Gravenhage, 1901.)
- (57) RAB, *Mémoriaux*, t. IV, fol. 249.
- (58) RAB, *Mémoriaux*, t. X, fol. 83.
- (59) RAB, *Mémoriaux*, t. XVII, fol. 200.
- (60) RAB, *Mémoriaux*, t. XX, fol. 41.
- (61) Het gedetailleerde verhaal van deze gebeurtenissen is ons bewaard gebleven door een ooggetuige, Rombout Cornelis Neefs, advocaat bij de Grote Raad, en toen verbonden aan de griffie.
- (62) FOPPENS, *Mechlinia nascens et crescens*, anno 1746.
- (63) RAB, *Correspondance du Grand Conseil*, vol. 103.
- (64) Rapedius DE BERG, *Mémoires sur la Révolution Brabanconne*, II, p. 232.
- (65) RAB, *Fonds Grand Conseil*, carton Varia.
- (66) C. SCHEYVEN, *Introduction historique van zijn Traité pratique des pourvois en cassation. De l'organisation et des attributions de la cour suprême*. Brussel, 1885.
- (67) RAB, *Protocole de la Chancellerie des Pays-Bas à Vienne*, reg. 76, 28 November 1795, 25 Januari, 9 Mei, 7 April, 23 Juni, 11 Juli, 3 Oogst 1794. *Liste des émigrés du département des Deux-Nethes, dressée le 19 fructidor an IV*, carton 10, *Correspondance de Bouteville*.
- (68) RAB, *Protocole de la Chancellerie des Pays-Bas à Vienne*, reg. 81, 31 Januari 1800.
- (69) RAB, *Chancellerie des Pays-Bas à Vienne*, reg. 76.
- (70) J. GACHARD, *Liste chronologique des édits des P. B. Autrichiens*, III, 361.
- (71) HUYGHE, *Receuil des lois de la République française*, I.
- (72) Id.

HET CASSATIEARREST VAN 3 OCTOBER 1949

Het veel besproken arrest van 3 October 1949 verklaart dat de weggebruiker die een weg volgt die noch een hoofdweg noch een secundaire weg is, voorrang heeft op de weggebruiker die een hoofdweg volgt wanneer deze laatste links gelegen is ten opzichte van de eerste.

We stellen vast dat ofwel alle rechtbanken, Hof van Verbreking inbegrepen, zich vijftien jaar lang hebben vergist, ofwel dat het Hof van Verbreking zich met dit arrest heeft vergist.

De redenering die het Hof van Verbreking gevolgd heeft kan als volgt worden samengevat: er zijn hoofdwegen en secundaire wegen; zij worden opgesomd in artikel 51 tot en met artikel 53. Komt een van zulke wegen samen met een weg van de andere categorie dan is het de hoofdweg die voorrang heeft. Er bestaan echter ook wegen die niet opgesomd worden noch in artikel 51 noch in artikel 52 of 53. Deze wegen zijn dus noch hoofdwegen noch secundaire wegen. Hun samentreffen met een weg die wel opgesomd wordt in de aangeduide artikelen is door het Verkeersreglement niet voorzien, bij gevolg is artikel 55 toepaselijk, nl. de prioriteit van rechts.

* * *

De prioriteit tussen weggebruikers op verschillende wegen wordt geregeld niet alleen door artikel 54, dat door het Cassatie-arrest wordt geïnterpreteerd, maar door artikelen 50 tot en met 55.

Artikel 50 zegt dat bij splitsingen, aansluitingen of kruisingen «de» openbare wegen als secundaire of als hoofdwegen worden beschouwd. De termen «hoofdweg» en «secundaire weg» zijn dus noodzakelijk relatief, vermits in de volgende artikelen van het Verkeersreglement niet alle bestaande wegen worden opgesomd.

* * *

Volgens artikel 51 zijn er wegen die altijd secundair zijn, wat betekent: 1° dat zij secundair zijn zowel binnen als buiten bebouwde kommen; 2° dat zij secundair blijven ook zo zij gelijktijdig de karakteristieken van een hoofdweg vertonen; 3° dat zij secundair zijn ten opzichte van alle andere wegen. (Dus ook ten opzichte van een weg die noch een hoofdweg noch een secundaire weg is.)

* * *

Buiten de hoofdwegen en de steeds secundaire wegen zijn er ook nog andere wegen. Deze wegen zijn geen hoofdwegen, vermits ze niet opgesomd worden in artikel 52 of artikel 53, anderzijds zijn het geen wegen die altijd secundair zijn, vermits ze niet opgesomd worden in artikel 51. Er bestaat dus maar één mogelijkheid: het zijn wegen die soms secundair zijn.

Met ons letterlijk aan de tekst te houden komen we dus tot het bestaan van drie soorten wegen: 1° hoofdwegen; 2° wegen die altijd secundair zijn; 3° wegen die soms secundair zijn.

Er bestaan dus drie mogelijkheden van aansluiting tussen wegen van ongelijke belangrijkheid :

1° de ene weg is een hoofdweg, de andere weg is een steeds-secundaire weg : geen moeilijkheid voor letterlijke interpretatie van artikel 54;

2° de ene weg is een hoofdweg doch de andere is een weg die soms secundair is : evenmin moeilijkheid van interpretatie, vermits de tweede weg secundair is;

3° de ene weg is een steeds-secundaire weg, de andere weg is een soms-secundaire weg. Deze hypothese levert moeilijkheden op : hier zou men kunnen beweren dat beide wegen secundair zijn. Enerzijds echter zijn ze niet van gelijke belangrijkheid, vermits de eerste secundair is ten opzichte van *alle* andere wegen, dus ook ten opzichte van de soms-secundaire weg. Anderzijds is de soms-secundaire weg — bij definitie — de éne keer secundair en de andere keer niet secundair.

Wat is die weg de keren dat hij niet secundair is?

Zien we artikel 50 over het hoofd, dan leidt de letterlijke ontleding van artikelen 51, 52 en 53 dus nog tot het besluit dat in de hypothese door het Hof van Verbreking onderzocht in zijn arrest van 3 Octo-

ber 1949, de weggebruiker op de hoofdweg voorrang heeft op de weggebruiker die de soms-secundaire weg volgt.

Met artikel 50 over het hoofd te zien zou men bij letterlijke interpretatie van artikelen 51, 52 en 53 kunnen beweren dat de soms-secundaire weg nooit een hoofdweg is. Dat hij de ene keer secundair is en de andere keer... niets.

Hieruit zou dan weer volgen dat de prioriteit van rechts toepassing zou vinden op een aansluiting tussen een steeds-secundaire weg met een soms-secundaire weg.

We herhalen dat het voorgaande maar mogelijk is mits artikel 50 over het hoofd te zien. Dit artikel zegt echter duidelijk dat op kruispunten «de» wegen als hoofdwegen of secundaire wegen worden aanzien. De begrippen « hoofdweg » en « secundaire weg » zijn dus relatief, zoals de rechtspraak algemeen gedurende vijftien jaar heeft aangenomen.

Robert ERKENS,
Advocaat.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 30 Mei 1949.

Voorzitter : M. Connart.
Raadsheer-Verslaggever : M. Fettweis.
Advocaat-Generaal : M. Colard.

Bossen en wouden. — Strafbbaarheid zonder schuld.

Artikel 67 van de wet van 19 December 1854, houdende het Wetboek voor bossen en wouden, stelt de kopers en hun borgen strafbaar voor de wanbedrijven en overtredingen door hun houthakkers of door andere in hun dienst zijnde personen gepleegd, zelfs al hebben ze aan de uitvoering van die strafbare feiten niet deelgenomen.

Minister van Landbouw (Beheer van water en bossen)
b. p. t/ Carlier I.

Gelet op het vonnis, de 22 October 1948, gewezen door de Correctionele Rechtbank te Charleroi, zetelende in hoger beroep;

Over het middel ex officio : schending van artikel 67 der wet van 19 December 1854 over de wouden en bossen :

Overwegende dat artikel 67 van de wet dd. 19 December 1854 een strafrechtelijke verantwoordelijkheid stelt ten laste van de kopers en hun borgen, die het aanziet als daders van de door de houthakkers en alle andere personen in hun dienst gepleegde wanbedrijven;

Overwegende dat het bestreden vonnis, door de verweerder vrij te spreken om reden dat in zover als burgerlijk verantwoordelijk voor de daden zijner aangestelden de koper, die de dader niet is van het wanbedrijf en die niet deelgenomen heeft aan zijn uitvoering, op voet van artikel 67 mag vervolgd worden, dit artikel heeft geschonden;

Om die redenen :

En zonder acht te slaan op de niet getekende memorie, tot staving van de voorziening neergelegd;
Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerder tot de kosten;
Verwijst de zaak naar de Correctionele Rechtbank te Bergen, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 27 Juni 1949.

Voorzitter : M. de Cocquéau des Mottes
Raadsheer-Verslaggever : M. Vandermersch.
Advocaat-Generaal : M. Colard.

Rechterlijke organisatie en bevoegdheid in strafzaken.

- Welke zaken kunnen aan het oordeel van de alleen-rechtsprekende rechter worden onderworpen?
- De burgerlijk verantwoordelijke partij heeft niet het recht het in par. IX der wet van 25 October 1919 bedoeld afwijzigingsmiddel aan te voeren.

Het desbetreffend verslag van de middenafdeling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers wijst er op, dat de wet van 25 October 1919 beperkend de strafzaken aanwijst, welke ter kennis van de alleen rechtsprekende rechter kunnen worden gebracht (enig artikel, par. VIII).

Par. IX van het enig artikel van voormelde wet heeft alleen aan de « beschuldigde » toegelaten een afwijzigingsmiddel aan te voeren, waarbij beweerd wordt dat de zaak niet volgens de wettelijke regelen werd aangebracht, welk middel geenszins de bevoegdheid doch enkel de verdeling van de zaken onder de kamers van eenzelfde rechtbank betreft.

Alléen de verdachte, die strafrechtelijk vervolgd wordt, heeft derhalve het recht om bedoeld afwijzingsmiddel aan te voeren en niet ook de burgerlijk verantwoordelijke partij, welke verantwoordelijkheid immers slechts een burgerlijk karakter heeft.

Grefte J. en N.V. Union des Métiers du bois t/
N.V. Werkhuizen Wattelaer broeders en cs.

Gelet op het bestreden arrest, door het Hof van Beroep te Brussel 7 December 1948 gewezen;

1° Over de voorziening gericht tegen het bestreden arrest door de aanlegger Grefte :

Overwegende dat de aanlegger geen middel tot staving van zijn voorziening inroep; dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de bestreden beslissing overeenkomstig de wet is; dat, wat de beslissing betreft op de burgerlijke vorderingen, geen middel wordt ingeroepen en dat het Hof er ambtshalve geen opwerpt;

2° Aangaande de voorziening tegen het bestreden arrest, ingediend door de N.V. Union des Métiers du Bois, burgerlijk verantwoordelijk partij :

Over het eerste middel : schending van artikel 28 der wet dd. 18 Juni 1869 op de rechterlijke inrichting, van het enig artikel der wet dd. 25 October 1919 tot tijdelijke wijziging van de rechterlijke inrichting en van de rechtspleging voor de Hoven en Rechtbanken, gewijzigd en aangevuld door de wet van 30 Juli 1921, n° III (gewijzigd door artikel 2 van de wet dd. 7 Augustus 1924), VIII, IX, 41 van het Wetboek van Strafvordering, van artikel 1°, 1 van de wet dd. 18 Augustus 1928 tot verlenging zonder bepaalde termijn van het enig artikel van voormelde wet dd. 25 October 1919 :

Over het eerste onderdeel van het middel :

Overwegende dat het verslag van de middenafdeling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers hierop wijst, dat juist wegens de mate, waarin de door de strafrechter toe te passen straffen de vrijheid en de eer raakt van burgers, de wet van 25 October 1919 in strafzaken beperkend de zaken aanwijst, welke voor de alleen-sprekende rechter dienen te worden gebracht (enig artikel, par. VIII);

Overwegende dat de wetgever zich door dezelfde beschouwingen heeft laten leiden door bij par. IX aan de beschuldigde toe te laten, indien hij beweert dat de zaak niet volgens de bij de wet gevestigde regels werd aangebracht, vóór elke verhandeling een afwijzingsmiddel aan te voeren, dat geenszins de bevoegdheid, doch enkel de verdeling van de zaken onder de kamers van eenzelfde rechtbank betreft;

Overwegende dat aldus blijkt dat de wetgever, door het woord « beschuldigde » te gebruiken om de persoon aan te duiden, die het afwijzingsmiddel mag aanvoeren, het recht om een afwijzingsmiddel aan te voeren heeft willen voorbehouden aan de partij alleen, die door de vervolging er aan kon worden blootgesteld in zijn vrijheid of eer te worden getroffen, dit wil zeggen alleen de persoon, die strafrechtelijk voor de inbreuk verantwoordelijk is en tegen wie de publieke vordering wordt uitgeoefend;

Overwegende dat de burgerlijk verantwoordelijke partij dus niet dient gelijk gesteld te worden met de beklaagde, omdat zij slechts in staat voor de geldelijke gevolgen van de door een ander begane inbreuk en haar verantwoordelijkheid, zelfs indien zij tot de kosten der publieke vordering en tot de geldboeten wordt uitgebreid, hoofdzakelijk geldelijk is en slechts een burgerlijk karakter aanneemt;

Overwegende dat het middel in zijn eerste deel van alle grond ontbloomt is;

Over het tweede onderdeel van het middel: (zonder belang);

Over het derde middel: (zonder belang);

Om die redenen :

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt de aanleggers ieder tot de helft der kosten.

NOOT : Wat betreft de wet van 25 October 1919, zie ook de hieronder opgenomen arresten van het Hof te Gent van 3 Maart 1948 en 4 April 1949.

HOF VAN BEROEP TE GENT

4e Kamer. — 3 Maart 1948.

Voorzitter : M. Van Winckel.

Raadsheren : MM. Philippo en Van den Abeele.

Advocaat-Generaal : M. Bohyn.

Advocaat : Mr. Hubené.

1. Hoger beroep (in strafzaken. — Verdachte verscheenen ter terechtzitting waar een incident is opgeworpen, doch niet ter terechtzitting waar de zaak ten gronde is behandeld. — Termijn van hoger beroep?
2. Rechterlijke organisatie en bevoegdheid (in strafzaken). — De opsomming van zaken, welke kunnen worden onderworpen aan het oordeel van de alleen-rechtsprekende rechter, is limitatief.

1. Nadat de verschenen verdachte op de eerste terechtzitting had opgeworpen, dat de alleen-sprekende rechter niet kennis mocht nemen van de zaak, werd deze uitgesteld tot een volgende zitting « om uitspraak te doen nopens het incident »; op de tweede zitting verscheen verdachte niet en de rechter wees vonnis op het tussengeschild, waarbij hij verdachte's afwijzingsmiddel verwierp, voegde het incident bij de zaak ten gronde en deed uitspraak ten gronde onder de vermelding, dat hij recht deed op tegenspraak. Deze laatste vermelding was onjuist, daar het vonnis ten gronde in werkelijkheid bij verstek werd gewezen.

Bij het ontbreken van elke betekening van dat verstek-vonnis had de termijn van hoger beroep nog geen aanvang genomen ten dage dat verdachte in hoger beroep kwam, terwijl het hoger beroep betreffende het tussengeschild eerst tegelijk met het hoger beroep aangaande de grond der zaak kan worden ingesteld. Verdachte is derhalve tijdig in hoger beroep gekomen ten aanzien zowel van het ene als van het andere.

2. De opsomming in par. VIII van de wet van 25 October 1919 van zaken, die mogen worden onderworpen aan het oordeel van de uit slechts één rechter samengestelde kamers der Correctionele Rechtbanken, is beperkend. Uit de geschiedenis van de totstandkoming van voornoemde wet blijkt immers, dat de enkelvoudige kamers werden opgericht als uitzonderlijke rechterlijke organen, wier rechtsmacht beperkt is tot de door de wetgever uitdrukkelijk aangewezen zaken.

Indien de in voormelde par. VIII voorkomende opsomming niet als beperkend zou worden opgevat, zou daaruit volgen, dat om het even welke correctionele zaken bij de alleen-rechtsprekende rechter zouden kunnen worden aanhangig gemaakt, met uitsluiting alleen van de strafbare feiten, voorzien bij het tweede lid van par. VIII, in welk geval de

nauwkeurige opsomming van feiten in het eerste lid alle betekenis zou missen.

O. M. t/ Teryn M.

Overwegende dat beklaagde op 24 Juni 1947 in hoger beroep is gekomen tegen het vonnis, dat tegen haar op 9 Juni 1947 werd gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, correctionele kamer, samengesteld uit één rechter; dat bewust hoger beroep is gericht tegen voormeld vonnis waar het uitspraak doet zowel over het tussengeschild als over de grond der zaak;

Overwegende dat, nadat beklaagde, voor alle behandeling ten gronde, had voorgehouden dat de zaak niet behoorde tot die, welke overeenkomstig de wet van 25 October 1919, enig artikel, § VIII, mogen worden berecht door een correctionele kamer, samengesteld uit een rechter, de rechtbank blijkens proces-verbaal der terechtzitting dd. 19 Mei 1947, de zaak heeft uitgesteld om uitspraak te doen nopens het incident tot de terechtzitting van 9 Juni daaropvolgend;

Overwegende dat op die terechtzitting de rechtbank vonnis wees over het tussengeschild — beklagde's afwijzingsmiddel verwerpende —, verder nochtans besliste het incident bij de grond der zaak te voegen alsmede dezelve ten gronde te behandelen en, na het openbaar ministerie te hebben gehoord, uitspraak deed ten gronde onder vermelding dat zij recht deed op tegenspraak;

Overwegende echter dat, waar enerzijds luidens het proces-verbaal der voormelde terechtzitting d.d. 9-6-1947 beklaagde vóór de rechtbank niet verscheen, en anderzijds niet blijkt uit het proces-verbaal der vorige terechtzitting d.d. 19 Mei 1947, dat beklaagde er andere verweermiddelen voordroeg dan die betreffende het tussengeschild, de grond der zaak wezenlijk bij verstek werd behandeld en berecht, dat dienvolgens het vonnis betreffende de grond niet op tegenspraak, zoals het ten onrechte luidt, maar integendeel bij verstek werd gewezen; dat bij ontstentenis van elke betekening van dit verstekvonnis, de termijn van hoger beroep niet eens aanvang had genomen ten dage dat beklaagde in hoger beroep kwam, zijnde de 24 Juni 1947; dat het hoger beroep betreffende het tussengeschild eerst te gelijk met het beroep aangaande de grond der zaak kon worden ingesteld;

Overwegende derhalve dat het hoger beroep van beklaagde d.d. 24 Juni 1947 wat betreft zowel het tussengeschild als de grond der zaak, tijdig werd ingesteld en ontvankelijk is;

Overwegende dat de wet van 25 October 1919 tot tijdelijke wijziging van de rechterlijke inrichting en van de rechtspleging voor de hoven en rechtbanken, enig artikel, meer bepaald in haar par. VIII met een opmerkelijke nauwkeurigheid de zaken heeft omschreven, die mogen worden berecht door de uit één rechter samengestelde kamers der correctionele rechtbanken;

Overwegende dat uit de voorbereidende werkzaamheden betreffende gezegde wet duidelijk blijkt dat voormelde kamers werden opgericht, in afwijking van het gemeen recht in zake rechterlijke inrichting, als een uitzonderlijke rechtsmacht, wier jurisdictie zich beperkt tot de door de wetgever uitdrukkelijk aangewezen zaken; dat deze laatste trouwens niets anders op het oog had dan het treffen van een door de omstandigheden geboden tijdelijke en uitzonderlijke maatregel;

Overwegende dat, zo men de in bedoelde par. VIII voorkomende opsomming niet als beperkend zou

beschouwen, daaruit zou volgen dat bij de alleen-rechtsprekende rechter om het even welke correctionele zaken zonder onderscheid vrijelijk zouden kunnen aanhangig worden gemaakt, met uitsluiting alleen van de misdrijven, voorzien bij het tweede lid van par. VIII, dat ware zulks de bedoeling van de wetgever geweest, hij gewis de zaken niet zou hebben gespecificeerd waarvan die rechtsmacht vermogen kennis te nemen, en hun nauwkeurige opgave in de wettekst alle betekenis of zin zou missen;

Overwegende dat de tegen beklaagde vervolgde zaak buiten die opgave valt en dat het deswege door beklaagde tegengeworpen afwijzingsmiddel vóór de eerste rechter vóór elke behandeling werd aangevoerd;

Om deze redenen :

Gelet op paragrafen VIII en IX van het enig artikel der wet van 25 October 1919, verlengd door de Wet van 18 Augustus 1928 en op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935 door de heer voorzitter aangehaald;

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak;

Ontvangt het hoger beroep van beklaagde;

En er op beslissende;

Doet te niet het beroepen vonnis en opnieuw wijzende;

Zegt voor recht dat de strafvervolgning niet wettig werd aanhangig gemaakt bij de eerste rechter die, alleen rechtsprekend, er geen kennis van mocht nemen;

Verwijst de zaak naar de Procureur des Konings te Kortrijk tot zodanige doeleinden als naar rechten behoort;

Laat de kosten van beide instanties ten laste van de Staat.

NOOT. — Verg. in dit nummer Hof Gent, 4 April 1949, met noot; ook Hof van Verbreking, 27 Juni 1949.

HOF VAN BEROEP TE GENT

4e Kamer. — 4 April 1949.

Voorzitter : M. Van Winckel.

Raadsheren : MM. Lagae en Van den Abeele.

Advocaat-Generaal : M. Bohyn.

Rechterlijke organisatie en bevoegdheid (in strafzaken).
— **De onbevoegdheid van de alleen-rechtsprekende rechter mag niet ambtshalve worden uitgesproken.**

De alleen-rechtsprekende rechter mag alleen dan verklaren, dat hij van de zaak geen kennis mag nemen wanneer de gedaagde het in par. IX van de wet van 25 October 1919 bedoelde afwijzingsmiddel in limine litis heeft opgeworpen.

O. M. t/ D... en V. S.

Overwegende dat beide beklaagden, hoewel hoorlijk gedagvaard, verstek laten gaan;

Overwegend dat het openbaar ministerie tijdig en op geldige wijze in hoger beroep gekomen is;

Over de bevoegdheid :

Overwegend dat ten onrechte de eerste rechter zich onbevoegd verklaard heeft;

Overwegend dat de feiten der telastlegging — overspel en medeplichtigheid aan overspel — ongetwijfeld tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank behoren;

Overwegend dat, zo weliswaar de beklagden verkeerdelijk, — en in strijd met het enig artikel, paragraaf 8, lid 2, der wet van 25 October 1919 tot tijdelijke wijziging der rechterlijke inrichting, — door het openbaar ministerie vóór de kamer met één rechter werden gedagvaard, die miskenning der regelen omtrent de verdeling der zaken tussen de alleenrechtsprekende rechter en de colleges van drie rechters, naar de uitdrukkelijke bepaling van paragraaf 9 van hetzelfde wetsartikel, enkel door de beklagde, en dan nog maar in limine litis, kan worden tegen-
geworpen;

Overwegend dat de twee beklagden zo min voor de eerste rechter als thans vóór het Hof zijn verschenen en het afwijzingsmiddel dus alleszins niet werd opgeworpen;

Overwegend dat, daar in die omstandigheden de eerste rechter gehouden bleef van de zaak kennis te nemen, het hof, het vonnis van onbevoegdheid vernietigend, de grond tot zich moet trekken;

Over de grond der zaak :

Overwegend dat door het onderzoek en de behandeling der zaak vóór het Hof de feiten, voorzien onder litt. a en b der telastlegging, respectievelijk in hoofde van 1^e en 2^e beklagde bewezen zijn geworden;

Overwegend dat er ten voordele van de twee beklagden gronden tot verlichting van straf voorhanden zijn, spruitende uit de afwezigheid van vroegere veroordelingen wegens feiten van dezelfde aard, en het zal volstaan hen tot beteugeling van het gepleegde misdrijf een geldboete op te leggen waarvan het bedrag hierna zal worden bepaald;

Om deze redenen :

Gelet op de artikelen 387, 288, 390, 85, 40 W. v. S., art. 12 der wet van 14 Augustus 1947, de artikelen 179, 186, 194 en 215 wetboek van strafvordering, het enig artikel, paragraaf 8 en 9 der wet van 25 October 1919, en art. 24 der wet van 15 Juni 1935, door de Heer Voorzitter, op deze terechtzitting aangeduid :

Het Hof, rechtdoende bij verstek ten aanzien van beide beklagden;

Onvangt het hoger beroep van het openbaar ministerie;

Er op beslissend :

Doet het beroepen vonnis te niet;

Opnieuw wijzend bij evocatie :

Veroordeelt de twee beklagden ieder tot een geldboete van 100 frank met 90 opdecimen, 1000 frank of voor ieder 1 maand vervangende gevangenisstraf; Verwijst ze elk in de helft der kosten.

NOOT. — Blijkens bovenstaand arrest neemt het Gentse Hof aan, dat overspel (misdrijf, dat is opgenomen in titel VII van het II^{de} boek W. v. S.) krachtens het 2de lid van par. VIII van het enig artikel van de wet van 25 October 1919, niet mag gebracht worden voor de alléén-sprekende rechter. Het Hof is dus blijkbaar de mening toegedaan, dat dit 2de lid slaat op *alle* in de VII^{de} titel van het II^{de} boek W. v. S. voorkomende misdrijven.

Het schijnt, dat andere rechtscollèges er anders over denken en van opvatting zijn, dat voormeld 2de lid van par. VIII alleen bedoelt de misdrijven in de VII^{de} titel opgenomen, gewijzigd bij de wet van 15 Mei 1912. Gepubliceerde uitspraken in deze zin zijn ons echter niet bekend.

De mening van het Gentse Hof lijkt ons de juiste, daar zij in overeenstemming is met de bewoordingen van het 2de lid van par. VIII. In de andere opvatting

had dit ongeveer aldus moeten luiden : « Echter worden de misdrijven voorzien door de Wet van 15 Mei 1912 op de kindbescherming, wijzigend de VII^{de} titel van het II^{de} boek van het Strafwetboek, steeds aan-
gebracht voor een Rechtbank met drie rechters. »

Vgl. ook in dit nummer een ander arrest van het Gentse Hof d.d. 3 Maart 1948 alsmede het arrest van het Hof van Verbreking d.d. 27 Juni 1949.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 19 October 1949.

Voorzitter : M. Thienpont.

Raadsheren : MM. Van Wetter en Belpaire.

Advocaat-Generaal : M. Van Houdt.

Advocaten : Mrs. Van Assche en J. Ronse.

Natuurlijk kind. — Bewijs van verwekking. — Bloedonderzoek bevolen.

Het bewijs dat de aangesproken man niet de verwekker is van het kind kan door alle middelen geleverd worden; de wet stelt geen beperking.

De ontleding van het bloed en de vergelijking van bloedgroepen kunnen wel geen positief bewijs leveren wie de verwekker is van het kind, doch wel het negatief bewijs dat een bepaald persoon niet de verwekker is.

C. t/ B.

Advies van het Openbaar Ministerie :

Bij arrest d.d. 28 Maart 1949 in deze zaak heeft uw Hof aangenomen dat geïntimeerde met appellante geslachtsbetrekkingen gehad heeft tijdens de wettelijke periode van bevruchting, lopend van 6 September 1946 tot 5 Januari 1947. (geboorte kind 3 Juli 1949).

Het bewijs van deze gemeenschap werd door uw arrest afgeleid uit de erkenning in geschriften, afkomstig van de geïntimeerde.

Uw hoger vermeld arrest, waarbij partijen zich hebben neergelegd en hetwelk in kracht van gewijsde is gegaan, heeft nopens dit punt definitief beslist.

Volgens ditzelfde arrest dienden de partijen nader te concluderen nopens de exceptiën, voorzien bij artikel 340 d B. W.

Geïntimeerde laat in dit verband als verweermiddel gelden :

1. de exceptio plurium,
2. het bekend slecht levensgedrag.

1. *Wat dit laatste verweermiddel betreft*, vraagt geïntimeerde om een reeks feiten te mogen bewijzen. Deze feiten zijn noch voldoende omschreven, noch afdoende, noch ter zake dienend om in overweging genomen te worden. Ik besluit derhalve tot de afwijzing van dit bewijsaanbod, in ondergeschikte orde door appellant geformuleerd.

2. *Wat betreft de exceptio plurium.*

Geïntimeerde voert aan dat, alhoewel het onderhouden van geslachtsbetrekkingen van appellant met geïntimeerde gedurende de wettelijke periode van bevruchting als bewezen moet aangezien worden, de vergelijking van de datum waarop deze betrekkingen plaats grepen, de datum waarop de zwangerschap zich volgens appellante zelve openbaarde en de datum der bevalling, physiologisch aantonen dat de ontstane zwangerschap gevolgd van bevalling, niet spruit uit de geslachtsbetrekkingen van appellante met geïntimeerde.

timeerde, doch uit die van een derde persoon met appellante.

Deze stelling van geïntimeerde wordt door de volgende bestanddelen gestaafd:

1. Wettelijke periode van de bevruchting: 6 September 1946 tot 5 Januari 1947.

2. Bedoelde geslachtsbetrekkingen hadden plaats op 24 October 1947:

A. bewering van appellante zelve,

B. geïntimeerde, die in Duitsland zijn militaire dienst volbracht, legt bescheiden over, waaruit blijkt dat hij slechts van 23 tot 27 October 1946, in België met verlof kwam gedurende de wettelijke periode van bevruchting. Voor het overige waren partijen in de fysische onmogelijkheid wegens verwijdering geslachtsbetrekkingen met elkaar te onderhouden.

3. Geïntimeerde schrijft op 5 November 1946 — zijnde 12 dagen na de geslachtsbetrekkingen — dat ze alsdan reeds twee geneesheren heeft geraadpleegd, die beiden verklaard hebben dat «ze zwanger was».

4. De geboorte had plaats op 3 Juli 1947.

Uit bestanddeel N° 3 mag terecht — zoals geïntimeerde het vooropstelt — afgeleid worden dat deze bewering wetenschappelijk onmogelijk is, behoudens speciale experimenten met urine op proefdieren, hetgeen niet beweerd wordt. Daaruit besluit geïntimeerde, dat hij meent, dat de zwangerschap reeds vroeger door een andere persoon verwekt werd.

Bestanddeel N° 4 staakt deze mening door een vermoeden (waarop talrijke uitzonderingen), te weten dat de bevalling geschiedde niet — zoals normaal na 9 maanden, doch na 8 ½ maanden.

Zich rekenschap gevend van de onvoldoende waarde van deze vermoedens, vraagt geïntimeerde aan het Hof te bevelen dat zou overgegaan worden tot een deskundig onderzoek tot ontleding van de bloedgroepen respectievelijk van appellante, van geïntimeerde en van het kind om wetenschappelijk uit te maken of geïntimeerde ja dan neen de vader van het kind kan zijn, deskundig onderzoek, hetwelk eventueel kan besluiten tot de *uitsluiting van geïntimeerde als mogelijke vader*.

De bestanddelen der zaak, hierboven aangehaald, laten een zekere twijfel bestaan, welke vermoedelijk wetenschappelijk kan opgeheven worden. Er bestaat daarbij een overgroot belang voor partijen, voor de familie en de publieke orde. De huidige stand der wetenschap (*Louis Christiaens*, La recherche de la paternité par les groupes sanguins, étude pratique et technique, Masson et Cie, éditeurs 1939; Prof. Paul *Moureraux* (Univ. Liège), Groupes sanguins et médecine légale. Revue du droit pénal et de crim. 1947, p. 23; Prof. Savatier, Le droit de la famille et les conquêtes de la biologie (Rec. Dall. Chr. 1948, p. 33), die niet bij machte is aan te wijzen of een bepaalde persoon de vader van een bepaald kind is (positief bewijs), doch die met een absolute zekerheid in de meeste gevallen kan uitsluiten dat een bepaalde persoon de vader van een bepaald kind zou zijn, (negatief bewijs) doet mij besluiten dat het Hof deze wijze van wetenschappelijke voorlichting, die voor de hand ligt, *niet mag verwaarlozen*.

Ik weet dat dergelijk deskundig onderzoek niet uitdrukkelijk bij de wet is voorzien. Dit is overigens geenzins te verwonderen, omdat ten tijde dat deze wetgevingen werden ingevoerd deze wetenschappelijke navorsingsmethode onbekend was of tot geen zekere resultaten was gekomen.

Indien niet uitdrukkelijk bij de wet voorzien, is dit deskundig onderzoek nochtans geenzins door de wet verboden. Het ligt integendeel in de lijn van alle deskundige onderzoeken, die de rechtsmachten kun-

nen bevelen om met kennis van zaken en met de meeste waarborgen te komen tot de gerechtelijke waarheid bij de te vellen beslissing.

De tweede Kamer van het Hof van Beroep te Gent zou de eerste niet zijn om dergelijke beslissing te treffen.

Voor U werden verscheidene rechtsbeslissingen gewezen in Frankrijk, dat dezelfde basiswetgeving heeft als ons land. Citeren we een vonnis gewezen te Nice op 17 November 1937, gepubliceerd in Dalloz heb. 1938, 79; een recent vonnis der burgerlijke rechtbank te Rijsel d.d. 18 Maart 1947, (J. C. P. 1947, II, 3757 D. 1947, J. 507 en noot J. Carbonier; cf. Van Hoorebeke: L'Evolution du problème de la recherche de la paternité, Revue de droit pénal, April 1948, p. 63) heeft de bloedanalyse voorgeschreven, niettegenstaande het verzet der vrouw, in een geding tot ontkenning van vaderschap. (cf. insgelijks: Aix, 13 Juni 1939, J. C. P. 39, II, 1215; Trib. civ. Seine, 7 November 1938, J. C. P. 39, II, 1215 met noot; Parijs, 1e kamer, 23 Januari 1941, J. C. P. 1942, II, 2059 en noot; twee arresten Hof van beroep te Parijs 20 December 1947 en 9 Januari 1948, Rec. Dalloz jur. 1948, p. 80 et 92).

Maar er is meer, in eigen land, en niet slechts een rechtbank, doch de eerste Kamer van het Hof van beroep te Luik, heeft in een recent arrest dd. 24 Juni 1948 (Pas. 1948, II, 95), baanbrekend werk verricht door het deskundig onderzoek der bloedontleding voor te schrijven in een zaak van ontkenning van vaderschap. Dit arrest bevestigt op dit punt een vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Luik d.d. 2 Januari 1947, waarbij reeds dezelfde expertise bevolen was.

Ik meen dat dezelfde onderzoeksmaatregel in deze zaak geboden is ten einde door een wetenschappelijk volstrekt zekere en gevaarloze methode te pogen de waarheid te achterhalen, die U toelaten zal de rechtvaardige beslissing te treffen.

Geïntimeerde zelf vraagt bedoeld deskundig onderzoek. Appellante kan zich logischer wijze niet verzetten tegen deze wetenschappelijke navorsing, vermits zij, zoals zij beweert tijdens de periode van wettelijke bevruchting slechts met geïntimeerde geslachtsbetrekkingen heeft onderhouden, zodat zij moet verwachten, dat de bloedontleding de *mogelijkheid* ervan zal bevestigen.

Arrest:

Herzien het arrest van dit Hof dd. 28 Maart 1949, hetwelk besliste dat appellante R..... C..... overeenkomstig artikel 340b van het Burgerlijk Wetboek, het bewijs heeft geleverd door de erkenning in geschriften, afkomstig van geïntimeerde P..... B....., dat zij gedurende de wettelijke periode van de ontvangenis in gemeenschap leefde met deze laatste en aan partijen beval nader te concluderen omtrent de exceptiën, voorzien bij artikel 340d van vermeld Wetboek;

Overwegende dat dit arrest aanhaalt dat voornoemde periode liep van 6 December 1946 tot 5 Januari 1947, dat het door ambtelijke bescheiden bewezen is dat geïntimeerde uit zijn eenheid in Duitsland, waar hij zijn militaire dienst deed, niet afwezig was tussen zijn verloven van 30 Augustus-5 September 1946 en 23 October-27 October 1946 en dat appellante staande hield dat de geslachtsdaad, die ze bevruchtte, geschiedde de 24 October 1946;

Overwegende dat beroepster bij schrijven van 5 November 1946 aan geïntimeerde in Duitsland meldde dat zij «vandaag en de vorige dagen niet, zoals men zegt, normaal was» en dat zij van twee geneesheren, welke ze had geraadpleegd, «vernám» dat zij «pas enkele dagen zwanger was»;

Overwegende dat geïntimeerde, als verweermiddel,

naar luid van artikel 340-d van het Burgerlijk Wetboek, doch ten onrechte, opwerpt, zich steunende op deze brief, dat het wetenschappelijk onmogelijk is dat een zwangerschap van enkele dagen vastgesteld werd door geneesheren uiterlijk op 5 November 1946 en dat hij zulke zwangerschap veroorzaakte, waar de geslachtsdaad zou plaats gehad hebben tussen 23 en 27 October 1946, enig tijdperk van de wettelijke periode van bevruchting welk, vóór dit schrijven, kan in aanmerking worden genomen; dat hij besluit tot een desbetreffend deskundigen-onderzoek;

Overwegende, immers, dat, gelet op de termen zelve van de brief, het aan te nemen is dat het hier gaat niet om eigenlijke vaststellingen van geneesheren, maar wel om vermoedens van hunnentwege, gesteund op de verklaringen van appellante nopens de datum van hare geslachtsdaad en haar daaropvolgende bijzondere staat, welke niet « normaal » was;

Aangaande de exceptiën, voorzien bij artikel 340-d: Overwegende dat de vraag van geïntimeerde om een reeks feiten door getuigen te mogen bewijzen niet dient te worden ingewilligd. Dat het feit van bekend slecht levensgedrag van appellante niet wordt bepaald, tenzij wellicht door feit 5. Dat dit laatste, alsmede al de andere, als niet afdoende of ter zake dienende voorkomen; dat, inderdaad, waren zij bezeugen, daaruit zelfs redelijk en menselijkerwijze niet kunnen afgeleid worden dat beroepster vleselijke betrekkingen zou gehad hebben met een andere man (Hof Gent, 17 Juni 1925, Belg. Jud. 1926, 43);

Overwegende dat geïntimeerde in ondergeschikte orde het aanstellen van een deskundige vraagt, belast met het onderzoek van de bloedgroepen van het kind, appellante en hem zelve en met de verklaring of hij, ja dan neen, de vader van het kind kan zijn;

Overwegende dat beroepster zich ten onrechte tegen deze maatregel verzet;

Overwegende dat het bewijs van het niet-vaderschap op alle wijzen mag geleverd worden; dat de wet de vrijheid van zulk bewijs geenszins beperkt; dat, immers, naar luid van artikel 340-d « onverminderd de andere middelen van verdediging, de vordering, voorzien bij artikel 340-b dient afgewezen te worden, indien bewezen wordt dat gedurende het wettelijk tijdperk der bevruchting de moeder gemeenschap heeft gehad met een andere man »;

Overwegende anderzijds, dat in de huidige stand van de wetenschap het door de ontleding en de vergelijking van de bloedgroepen, niet mogelijk is het vaderschap te bevestigen, doch wel met volle zekerheid door een negatief bewijs vast te stellen of het vaderschap, ja dan neen, uitgesloten is;

Dat het hier gaat om een wettelijk verweermiddel, gesteund op de huidige wetenschap, ten aanzien van de ingestelde vordering (Hof Luik, 24 Juni 1948, Pas. II, 95; Hof van Verbreking van Frankrijk, 25 Juli 1949, Journ. Trib. 1949, 445);

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord in openbare terechtzitting het eensluidend advies van de heer Advocaat-Generaal Vanhoudt;

Alle andere besluiten verwerpende, vooraleer verder te beslissen;

Stelt aan als deskundige, tenzij partijen in gemeen overleg een of drie andere experten aanduiden binnen de termijn, voorzien bij artikel 305 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de heer Arthur De

Potter, geneesheer, wonende te Gent, Oude Houtlei, die, met naleving der pleegvormen voorgeschreven door de artikelen 315 en volgende van hetzelfde Wetboek, zullen overgaan tot de ontleding en de vergelijking van de bloedgroepen van het kind, van appellante en van geïntimeerde en zeggen, in een gemotiveerd verslag of deze laatste, ja dan neen, de vader van het kind kan zijn;

Behoudt de beslissing omtrent de kosten voor tot latere uitspraak;

Verwijst de zaak tot verdere behandeling naar de terechtzitting van 25 Januari 1950.

NOOT : Verg. buiten de in het advies van het O.M. aangehaalde literatuur : P. Barbier, L'examen du sang et le rôle du juge dans les procès relatifs à la filiation, Revue trimestrielle de droit civil, 1949, p. 345-371.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 25 Mei 1949.

Voorzitter : M. Ch. Van Hal.

Rechters : MM. Verhaegen en Ceulemans.

Pleiers : Mrs. Posenaer, Tielemans en De Meyer.

1. Dagvaarding voor het vredegerecht. — Onjuiste en onvolledige vermelding van het adres van eiser.
2. Buitengewoon huurrecht. — Reïntegratie. — Oproeping in verzoening.

1. *De inhoud van een exploit van dagvaarding voor het Vredegerecht is onderworpen aan de voorschriften van de artikelen 1 en 61 Rv. Indien bij vergissing een onjuist en onvolledig adres van eiser in de dagvaarding is vermeld, brengt dit niet noodzakelijk de nietigheid van het exploit mede, wanneer er voldoende elementen in voorkomen om alle twijfel betreffende de identiteit van eiser uit te sluiten.*
2. *Artikel 22 der samengeschatelde uitzonderingsbepalingen op de huishuur schrijft voor, dat bij een vordering tot reïntegratie de verhuurder in de zaak moet worden opgeroepen. Dit is geen eenvoudige oproeping om het vonnis gemeen te horen verklaren, doch de verhuurder is een echte verweerder. Krachtens art. 33 moet hij dus vooraf in verzoening worden opgeroepen.*

Sol Wilowsky t/ Grunfeld, Inslicht en Arouette.

Overwegende dat het vonnis a quo de oorspronkelijke vordering van huidige beroeper tot reïntegratie (art. 30 der Besluitwet van 12 Maart 1945, huidig art. 22 van het Regentsbesluit van 31 Januari 1949) afwees als zijnde noch ontvankelijk noch gegrond;

Overwegende dat onmiddellijk in betoog valt dat bedoeld vonnis te ver gaat, daar de onontvankelijkheid ener vordering, indien zij bewezen geacht wordt, automatisch het onderzoek naar de grond der zaak uitsluit;

Ontvankelijkheid der oorspronkelijke vordering :

Overwegende dat de al- of niet ontvankelijkheid van de oorspronkelijke vordering zorgvuldig dient te worden onderzocht, te meer daar het instellen van een nieuwe vordering het instellen tot reïntegratie thans niet meer mogelijk zou zijn, daar de bij art. 22 voorziene termijn van 31 December 1947 verstreken is;

1^e middel : *Onjuist en onvolledig adres van eiser in de inleidende dagvaarding :*

Overwegend dat het inleidend exploit de volledige naam en het beroep van eiser vermeldt, maar dat het bij vergissing zijn adres verwacht met het voormalig adres van de verhuurder, zoals dit vermeld stond in het huurcontract;

Dat beroeper verwijst naar art. 70 Rv., zeggend dat dit artikel op limitatieve wijze de nietigheden van exploten opsomt;

Dat dit artikel echter betrekking heeft op de wijze van betekening, doch geenszins op de inhoud van de exploten;

Dat de inhoud van de exploten daarentegen beheerst wordt door artikel 1 Rv., dat dient gelezen en in verband gebracht te worden met art. 61 van het zelfde wetboek!;

Overwegende dat de voorschriften betreffende de identiteit van eiser alleen ten doel hebben te voorkomen dat er twijfel zou rijzen betreffende deze laatste en het derhalve aan de Rechtbank toekomt, soëvereen te beslissen of het exploit te dien einde voldoende elementen bevat (Verbr. 20 Nov. 1941, Pas. 1941, I, 433);

Dat zowel door de keuze van woonplaats ten kantore van de raadsman van eiser als door de vermelding van het adres, Simonsstraat, 28, zijnde het voormalig handelsadres van eiser en tevens adres van het door hem gehuurde goed, praktisch alle twijfel betreffende eisers identiteit opgeheven wordt, zodat de vergissing ten aanzien van het adres, gezien in het kader van art. 173 Rv., verweerder niet heeft kunnen schaden;

Dat dit middel derhalve faalt;

2^e middel : *Het niet in verzoening roepen van vijfde beroepene :*

Overwegende dat niet betwist wordt dat 5^e beroepene een rechtsopvolger is van de voormalige verhuurder, en dat zij niet vooraf in verzoening werd opgeroepen;

Overwegende dat art. 33 der samengeschakelde wetten op straffe van niet-ontvankelijkheid oplegt de toekomstige verweerder in verzoening te doen roepen;

Overwegende dat beroeper voorhoudt dat luidens art. 22 der samengeschakelde wetten, de verhuurder in geval van reïntegratie, enkel « in zake » dient te worden geroepen; dat hij hieruit besluit dat deze laatste enkel dient te worden opgeroepen in gemeenverklaring van vonnis, en dat hij, niet de eigenlijke verweerder zijnde, niet vooraf in verzoening dient te worden opgeroepen;

Overwegende dat het niet met de werkelijkheid overeenstemt te beweren dat de in zake geroepen verhuurder in soortgelijke processen geen verweerder is, maar dat hij enkel passief het geding volgt ten einde akte te nemen van het te vellen vonnis;

Dat integendeel de verhuurder, zowel als de huidige huurder of bewoner van het pand, belang kan hebben bij het geding; dat hij contractueel gebonden is geweest met de eiser in reïntegratie en dat hij verweermiddelen en excepties kan inroepen, waarover de huurder of bewoner niet beschikt (b.v. tegeneis tot verbreking der huur wegens het niet-naleven van zekere verplichtingen);

Overwegende dat weliswaar slechts één der medegerechtigden niet in verzoening werd geroepen; dat het mogelijk is dat zulks haar in feite niet geschaad heeft, maar dat de wet formeel is wat betreft de oproeping in verzoening, en dat beroeper zonder veel moeite noch kosten deze formaliteit had kunnen ver-

vullen, zelfs wanneer de zaak reeds aanhangig was ten opzichte van de andere partijen;

Dat dit middel dus opgaat;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Ontvangt het hoger beroep; verklaart het ongegrond; wijst beroeper af. Bevestigt derhalve het bestreden vonnis, doch enkel voor zover het de oorspronkelijke eis niet-ontvankelijk verklaart.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

28 October 1948.

Voorzitter : M. De Necker.

Rechters : M.M. Kerkhove en Dhanens.

Advocaten : Mrs. Delvoye, Vandekerckhove, Gillon en Van Reepinghen.

1. **Epuratie van ambtenaren. — Afzetting van gemeentesecretaris bij besluit van de Regent ingevolge de wetsbesluiten van 8 Mei 1944 en 31 Mei 1946.**
2. **Koninklijk besluit. — Vereiste voor de werking van een individueel K.B. tegenover belanghebbende (Art. 6, wet van 18 April 1898).**
3. **Provincie-gouverneur. — Staatsrechtelijke positie.**
4. **Oproeping in vrijwaring. — De in art. 175 Rv. gestelde termijn is geen vervalltermijn. — Vereiste voor de ontvankelijkheid van een eis in vrijwaring.**

1. *Niet juist is de stelling dat het toepassen van sancties tegen gemeenteambtenaren enkel een gemeentebelang zou betreffen. De epuratie, ook tegenover gemeenteambtenaren, betreft een algemeen Staatsbelang.*

De Grondwet bepaalt niet wat provincie- of gemeentebelangen zijn, zodat het besluit van de Regent tot afzetting van een gemeentesecretaris niet in strijd is met art. 108 der Grondwet.

Voormeld besluit van de Regent is evenmin in strijd met art. 109 van de Gemeentewet, bepalend dat de gemeentesecretaris benoemd, geschorst of ontzet wordt door de Gemeenteraad onder goedkeuring van de Bestendige Deputatie.

Immers een bestaande wetsbepaling kan steeds door een latere wetsbepaling gewijzigd, uitgebreid of aangevuld worden. De bevoegdheid van de Regent ten deze berust op de wetsbesluiten van 8 Mei 1946, die de bepaling van art. 109 der Gemeentewet onverlet laten.

De rechterlijke macht is niet bevoegd de wetten — en evenmin de met wetten gelijkstaande wetsbesluiten — te toetsen aan de Grondwet; zij mag derhalve niet beoordelen, of de wetsbesluiten van 8 Mei 1944 en 31 Mei 1946 al dan niet in strijd zijn met de Grondwet.

Art. 2 B. W., bepalend dat de wet geen terugwerkende kracht heeft, is een gewone wetsbepaling waarvan bij een andere wet kan worden afgeweken. De geldigheidsduur van het wetsbesluit van 8 Mei 1944, in dat besluit gesteld op 12 maanden na de definitieve bevrijding van het grondgebied en aldus aflopende op 15 Februari 1946, werd bij het wetsbesluit van 31 Mei 1946 « verlengd »; deze formulering veronderstelt noodzakelijk de terugwerkende kracht van laatstgenoemd wetsbesluit.

Uit de tekst van art. 8 van het wetsbesluit van 8 Mei 1944 volgt, dat de Regent bevoegd is sancties te treffen tegen een gemeenteambtenaar, ook indien

de Gemeenteraad beslist heeft geen sanctie toe te passen.

Art. 8 in fine van het wetsbesluit van 8 Mei 1944, waarbij is voorgeschreven, dat de betrokkene moet worden verhoord, bepaalt niet op welk ogenblik en door wie zulks moet geschieden, inzonderheid niet dat dit verhoor moet worden afgenomen rechtstreeks door het overheidsorgaan, hetwelk bevoegd is tot het treffen van de maatregel.

2. Art. 6 van de wet van 18 April 1898 stelt twee vereisten voor de werking tegenover de belanghebbenden van koninklijke besluiten, die niet van belang zijn voor de algemeenheid der staatsburgers, te weten:

- a) de kennisgeving (notificatie) aan de belanghebbende, waardoor het besluit verbindend wordt;
- b) de plaatsing van het besluit bij uittreksel in het Staatsblad.

De wet bepaalt echter niet binnen welke termijn de aanzegging aan belanghebbende moet geschieden, zodat zulks steeds kan gebeuren.

Over de tijd verlopen tussen de beëindiging van de schorsing in zijn ambt en de notificatie van het besluit van de Regent tot afzetting, heeft eiser recht op zijn bezoldiging als gemeentesecretaris.

3. De gouverneur der provincie, commissaris der regering, vertegenwoordigt het Centraal bestuur en is, als zodanig handelend orgaan van de Staat en niet van de Provincie, welke laatste derhalve niet aansprakelijk is voor de gevolgen zijner in deze functie verrichte daden.

4. De in art. 175 W. v. Rv. voor de oproeping in vrijwaring gestelde termijn van 8 dagen na het instellen van de vordering in de hoofdzaak, is geen vervaltermijn. De enige sanctie is, dat na het verstrijken van deze termijn, de hoofdvordering door de oproeping in vrijwaring niet meer mag worden opgehouden (Art. 178 W. v. Rv.)

Voor de ontvankelijkheid van de eis in vrijwaring is voldoende de verknoctheid met de eis in de hoofdzaak; deze verknoctheid is aanwezig, wanneer de mogelijkheid bestaat, dat bij afzonderlijke behandeling van elke vordering tegenstrijdige beslissingen zouden vallen.

Mattelin t/ Gemeente Meulebeke.

Gemeente Meulebeke t/ Provincie West-Vlaanderen en Belgische Staat.

Overwegende dat de eis strekt tot het horen zeggen voor recht, dat eiser niet heeft opgehouden bekleed te zijn met het ambt van gemeentesecretaris te Meulebeke;

Dienvolgens tot de veroordeling van verweerster, gemeente Meulebeke, tot de betaling van de wedde waarop eiser recht heeft sedert 1 October 1944, dit bedrag voorlopig vastgesteld zijnde op 200.000 frank;

Overwegende dat eiser zijn eis steunt op het feit:

- 1) dat de schorsing, tegenover hem uitgesproken bij ordemaatregel door de Burgemeester, de Gouverneur en de Minister van Binnenlandse Zaken, gebleken is ongewettigd te zijn, ten gevolge der beslissing getroffen bij beraadslaging van de gemeenteraad van Meulebeke op 4 Maart 1946, waarbij besloten werd tegenover eiser geen sanctie te treffen; en 2) dat het Besluit, houdende ontzetting van eiser uit zijn ambt van gemeentesecretaris der gemeente Meulebeke, gedagtekend van 1 Augustus 1946 en waarvan melding in een niet ondertekend bericht, verschenen in het Staatsblad op 21 Augustus 1946, bl. 6913, nietig is en niet van kracht kon worden en derhalve zonder gevolgen blijven moet;

Dat het nietig is om reden dat het genomen werd in strijd met artikel 108 van de Grondwet en artikel 109 van de Gemeentewet, en buiten het raam valt van artikel 8 van de Besluitwet van 8 Mei 1944, hetwelk niet meer van kracht was op 1 Augustus 1946, wanneer het werd ingeroepen tegenover eiser, en niet meer kon herleven door de Besluitwet van 31 Mei 1946 om reden dat artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek aan de wetten de terugwerkende kracht ontzegt;

Dat, in ieder geval, de ingeroepen Besluitwet van 8 Mei 1944 en die van 31 Mei 1946 op eiser niet toepasselijk waren; daar zijn geval buiten de door de B. W. voorziene gevallen valt, en daarbij in strijd is met de niet hervormde beslissing van de gemeenteraad, dewelke, bij gebrek aan regelmatige hervorming, bestaan blijft;

Dat de getroffen beslissing ongegrond is, daar enerzijds het onderzoek tegenover eiser ingesteld door de heer Krijgsauditeur te Kortrijk besloten werd door een bevel van niet-vervolgving en anderzijds het Hof van Beroep te Gent de schrapping van eiser bevolen heeft van de lijst, waarop hij ingeschreven werd door de Heer Krijgsauditeur, op grond der Besluitwet van 19 September 1945;

Dat op zijn minst het besluit van de Regent nooit van kracht geworden is tegenover eiser, luidens Art. 6 al. 1 der wet van 18 April 1898, gewijzigd door de wet van 17 Maart 1934, daar het aan eiser nooit betekend werd;

Overwegende dat verweerster, de gemeente Meulebeke, de Provincie West-Vlaanderen en de Belgische Staat in vrijwaring roept, om reden, dat, indien een foutieve daad werd gesteld, deze aan eerste verweerster niet te wijten is, doch echter aan tweede of derde verweerder;

Dat deze eisen verknocht zijn en dienen samengevoegd;

Overwegende dat verweerder, de Belgische Staat, de ontvankelijkheid van de vrijwaring betwist om reden van laattijdigheid en wegens gebrek aan verband, ten aanzien van het voorwerp of de oorzaak der vrijwaring, met het origineel geding;

Dat verweerder in vrijwaring beweert, dat de rechterlijke macht onbevoegd is om zich over de grondwettelijkheid van een besluitwet uit te spreken;

Dat het Besluit van de Regent d.d. 1 Augustus 1946 in niets in strijd is met de wet, geldig en aan ieder tegenstelbaar is;

Overwegende dat verweerster, de Provincie West-Vlaanderen beweert dat de vordering in vrijwaring niet ontvankelijk of minstens ongegrond is, daar zij geen de minste handeling tegenover eiser heeft gesteld, noch door haar wetgevend orgaan, de Provincieraad, noch door haar uitvoerend orgaan, de Bestendige Deputatie;

1° In feite:

Overwegende dat, bij de bevrijding, eiser verdacht was van incivisme of gemis aan burgertrouw tijdens de bezetting;

Dat op 10 October 1944 hij, op grond van het Ministerieel Besluit van 24 Augustus 1944 en van de Ministeriële omzendbrief van 1 September 1944 door de Burgemeester bij ordemaatregel geschorst werd voor de duur van twee maanden, met ingang op 4 October 1944;

Overwegende dat op 20 December 1944 de Heer gouverneur bij ordemaatregel deze schorsing verlengde met de duur van twee maanden, met einde op 4 Februari 1945;

Overwegende dat op 28 April 1945 bij ordemaatregel deze schorsing door de Heer Minister van Bin-

nenlandse Zaken met 8 maanden, zijnde tot 4 October 1945, verlengd werd;

Overwegende dat, ter zitting van 4 Mei 1945 van de gemeenteraad van Meulebeke, eiser bij geheime stemming, afgezet werd uit zijn ambt van gemeentesecretaris;

Dat op 19 Juni 1945 de Heer Gouverneur verzocht over te gaan tot een nieuwe beraadslaging, om reden dat die van 4 Mei 1945 « totaal mangelt aan vorm en klaarheid »;

Overwegende dat in geheime zitting van 12 Juli 1945 eiser bij geheime stemming afgezet werd uit zijn ambt;

Overwegende dat bij beslissing der Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van West-Vlaanderen de beraadslagingen van 4 Mei en 12 Juli 1945 niet werden goedgekeurd, omdat zij niet genomen werden in voldoende voorwaarden van vrijheid, ten gevolge van pogingen van intimidatie, uitgaande van een plaatselijke weerstandsgroepering;

Dat op 23 October 1945 de Burgemeester door de Heer Gouverneur verzocht werd de Gemeenteraad aan te zetten een beslissing te treffen;

Overwegende dat ter zitting van 25 October 1945 de gemeenteraad door 5 stemmen tegen 3 en 2 onthoudingen besliste de beslissing der Bestendige Deputatie niet te aanvaarden;

Overwegende dat op 8 November 1945 de Heer Gouverneur liet weten dat de beraadslaging van de gemeenteraad, op 25 October 1945 getroffen, « geen de minste betekenis heeft, aangezien het van kracht worden ener beslissing der Bestendige Deputatie niet afhankelijk is van het al dan niet aanvaarden door de gemeenteraad » en om een nieuwe beraadslaging verzocht;

Overwegende dat op 19 November 1945 bij geheime stemming van de gemeenteraad beslist werd geen sanctie toe te passen bij staking der stemmen;

Dat op 29 November 1945 de Heer Gouverneur verzocht de zaak nog eens voor te leggen aan de gemeenteraad;

Overwegende dat ter geheime zitting van 28 December 1945 de afzetting van eiser uitgesproken werd, maar de Bestendige Deputatie hare goedkeuring onthield om reden dat de stemming verward geweest was;

Overwegende dat ter geheime zitting van de gemeenteraad op 4 Maart 1946 al de voorgestelde tuchtmaatregelen verworpen werden en dus geen sanctie getroffen werd;

Overwegende dat in het Staatsblad van 21 Augustus 1946, bl. 6913, volgende bekendmaking verscheen: « Meulebeke — Gemeentesecretaris ontzet. Bij besluit » van den Regent dd. 1 Augustus 1946 is op grond van » artikel 8 der Besluitwet van 8 Mei 1944 en 31 Mei » 1946, betreffende de openbare ambten, de Heer Mat- » telin uit zijn ambt van gemeentesecretaris der ge- » meente Meulebeke ontzet;

» Dat besluit is als volgt gemotiveerd: « Overwegen- » de dat een onderzoek gelast werd omtrent de hou- » ding onder de bezetting, van de Heer Mattelin, » gemeentesecretaris te Meulebeke; Overwegende dat » uit het gedane onderzoek onder meer is gebleken » dat bleanghebbende onder de bezetting vrijwillig lid » is geworden van het V.N.V. en het gebleven is tot » einde 1942; dat hij zich alzoo heeft aangesloten bij » de antinationale betrachtingen en werking van be- » doelde groepering en dat dientengevolge zijn hou- » ding dient beschouwd te worden als strijdig met de » waardigheid die, aan de uitoefening van een open- » baar ambt is verbonden »;

Overwegende dat de integrale tekst van het Besluit aan eiser betekend werd op 3 Maart 1948;

Overwegende dat bij arrest van het Hof van Beroep te Gent, dat een vonnis der Rechtbank alhier hervormt, en gevelde op 31 December 1947, eiser geschrapt werd van de lijst voorzien bij art. 4 der Besluitwet van 19 September 1945;

II° — *In rechte.*

A. — *Op de hoofdvordering.*

1° Aangaande de nietigheid van het Besluit van de Regent d.d. 1 Augustus 1946;

a) *Eerste lid*: om reden van tegenstrijdigheid met Art. 108 der grondwet;

Overwegende dat art. 108 der Grondwet bepaalt « de provinciale en gemeentelijke instellingen worden door wetten geregeld », dewelke de toepassing ener reeks opgesomde beginselen verzekeren;

Dat het 2° van dit Artikel, gewijzigd op 24 Augustus 1921, inhoudt: « Het opdragen, aan de provinciale raden en aan de gemeenteraden van al wat van provinciaal of gemeentelijk belang is, behoudens de goedkeuring hunner handelingen in de gevallen en op de wijze bepaald door de wet »;

Overwegende dat eiser beweert dat het nemen ener sanctie tegenover een gemeentesecretaris van zuiver gemeentelijk belang is, zodat de Regent door Besluit niet handelend optreden kon om een strafmaatregel te nemen, maar alleenlijk de stelling genomen door de gemeenteoverheid mocht goed- of afkeuren op de wijze en in de gevallen bepaald door de wet;

Overwegende dat dit systeem van de hand dient gewezen te worden omdat de epuratie of zuivering der ambtenaren een staatsbelang is, en geen zuiver plaatselijk belang, daar de gehele collectiviteit er belang bij heeft dat deze, bekleed met een gedeelte der openbare macht, voldoende waarborgen zouden geven van burgertrouw;

Overwegende dat de Grondwet niet bepaalt wat als zijnde van provinciaal of gemeentelijk belang moet worden aangezien, en het besluit van de Regent dus niet in strijd is met Artikel 108 der Grondwet;

b) *Tweede lid*: om reden van strijd met Artikel 109 der Gemeentewet, gewijzigd en aangevuld door de wetten van 30 December 1887 en 30 Juli 1903;

Overwegende dat het ingeroepen Artikel 109 van de gemeentewet voorziet dat de gemeentesecretaris benoemd, geschorst en ontzet wordt door de gemeenteraad en de beslissingen, daaromtrent getroffen, onderworpen zijn aan de goedkeuring der bestendige Deputatie;

Overwegende dat eiser uit deze tekst afleidt dat de Regent het recht niet bezat hem uit zijn ambt te ontzetten, daar de ontzetting alleenlijk mocht worden uitgesproken door de gemeenteraad;

Overwegende dat eiser in deze beredenering schermte tegen windmolens;

Overwegende inderdaad, dat een bepaalde wet, door er op volgende wettelijke bepalingen, het weze ook door een tijdelijke wetgeving, kan gewijzigd, uitgebreid of aangevuld worden;

Dat het Besluit van de Regent dan ook uitdrukkelijk verwijst naar de Besluitwetten van 8 Mei 1944 en 31 Mei 1946 betreffende de openbare ambten;

Overwegende dat deze Besluiten de Gemeentewet op dit bepaald punt niet opheffen, daar Art. 109 der gemeentewet en de bewuste besluitwetten kunnen samengaan en niet in strijd zijn, die besluitwetten aan de Koning zekere rechten toekennende in zake tuchtmaatregelen en tegenover plaatselijke beambten, dit

tijdelijk, voor zekere gevallen en volgens een wel omschreven procedure;

c) *Derde lid*: Om reden der ongrondwettelijkheid der Besluitwetten van 8 Mei 1944 en 31 Mei 1946;

Overwegende dat eiser staande houdt, dat, in zover het Besluit van de Regent van 1 Augustus 1946 hem betreffende, zijn steun vindt in de Besluitwetten van 8 Mei 1944 en 31 Mei 1946, dit besluit nietig is, als zijnde gegrond op een ongrondwettelijke wetgeving;

Overwegende dat de algemeenheid der rechtsleer aanneemt dat, alle machten uitgaande van de Staat en uitgeoefend zijnde op de wijze bepaald door de Grondwet, het niet toegelaten is aan een der grondwettelijke machten door de Natie aangeduid, de haar door de Natie toevertrouwde macht te vervreemden of te delegeren;

Overwegende echter dat het van algemene rechtspraak is dat de rechterlijke macht niet bevoegd is om over de grondwettelijkheid ener wet te oordelen (Verbr. 19 Juli 1921, Pas. 1, bl. 45);

Dat, in aanwezigheid van het vermoeden « juris et de jure » van grondwettelijkheid ener wet, de besluitwetten van 8 Mei 1944 en 31 Mei 1946 als zijnde grondwettelijk vermoeden moeten worden geacht;

Overwegende dat deze tegenwerping dient verworpen te worden;

d) *Vierde lid*: Om reden dat de Besluitwetten van 8 Mei 1944 en 31 Mei 1946 niet toepasselijk waren in zake, zodat het Besluit van de Regent van 1 Augustus 1946 geen steun vinden kan in de wettelijke bepalingen waarop het zich beroept;

Overwegende dat eiser laat opmerken dat de 12 maanden na de bevrijding van het land, tijdspanne tijdens dewelke de Besluitwet van 8 Mei 1944 aan de Koning zekere machten verleende, op 15 Februari 1946 verstreken waren;

Dat die termijn weliswaar door Besluitwet van 31 Mei 1946, gepubliceerd op 6 Juni 1946, verlengd werd, maar dat, tengevolge van het verbod, gesteld door Art. 2 Burgerlijk Wetboek, de Burgerlijke wet te laten terugwerken, een leemte bestaat tussen 15 Februari en 6 Juni 1946;

Overwegende dat deze argumentering geen steek houdt;

Overwegende inderdaad dat de bepaling van art. 2 Burgerlijk Wetboek volgens dewelke de wet alleenlijk voor de toekomst beschikt en geen terugwerkende kracht heeft, van geen stellig grondwettelijk recht is en een gewone bepaling is waarvan de wetgever mag afwijken (Verbr. 18 Januari 1924, Pas. I, bl. 141); dat ze gesteund is op een sociaal belang, zijnde de zekerheid en vastheid der rechtshandelingen en betrekkingen tussen de burgers en dus best kan worden uitgelegd, dat er door de wetgever mag afgeweken worden om reden van een meerder sociaal belang;

Overwegende dat « in casu » de Besluitwet van 31 Mei 1946, terugwerkt;

Dat dit immers duidelijk spruit uit de uitdrukking « verlengen - proroger », gebruikt zowel in het hoofd of betiteling van de Besluitwet, als in de voorafgaande motivering en in de tekst;

Dat er geen spraak van is een nieuwe termijn te stellen; maar van een verlenging van termijn, hetgeen noodzakelijk de terugwerkende kracht veronderstelt;

Overwegende daarbij dat het betreden Besluit genomen werd op 1 Augustus 1946, dus ontegensprekelijk tijdens de periode dat de Besluitwet van 31 Mei 1946 van kracht was;

Dat het besluit van de Regent dus niet mangelt aan wettelijke basis;

a) *Vijfde lid*: Om reden dat de voorwaarden van

Art. 8 der besluitwet van 8 Mei 1944 ter zake niet werden vervuld 1° omdat de gemeenteraad wel een beslissing getroffen had en de voorwaarden gesteld door art. 8 dus ontbraken;

2° omdat de procedureregelen niet werden nageleefd en eiser onder meer niet werd gehoord;

a) *Aangaande het eerste punt*:

Overwegende dat art. 8 der Besluitwet van 8 Mei 1944 voorziet, dat de Koning de sancties treffen mag, door de wetten en reglementen voorzien, tegenover de personen, dewelke sedert 10 Mei 1940 een bedrijvigheid aan de dag hebben gelegd, strijdig met de Grondwet, of de wetten, of een houding hebben aangenomen strijdig met de waardigheid van hun ambt, bij verzuim der bevoegde provinciale of gemeentelijke overheden of der organismen bepaald in Art. 1 n^{rs} 2 en 3;

Overwegende dat eiser beweert dat de gemeenteraad, de beslissing genomen hebbende om op hem geen sanctie toe te passen, niet inactief is gebleven, zodat de voorwaarde gesteld tot ingrijpen door de Koning ontbreekt;

Overwegende dat art. 8 onder Hoofdstuk III « Sancties » staat, dat het uitdrukkelijk spreekt van « het verzuim het te doen », dit wil zeggen, volgens de tekst « sancties te nemen »;

Dat Art. 8 de hogere overheid heeft willen wapenen, niet alleenlijk tegenover de inactiviteit, maar ook tegenover de welwillendheid en het gemis aan energie van zekere plaatselijke besturen;

Overwegende dat eisers tegenwerping van grond ontbloomt is;

b) *Aangaande het tweede punt*:

Overwegende dat art. 8 in fine voorziet dat « de bevoegde overheid of orgaan en de betrokkene persoon moeten worden onderhoord »;

Overwegende dat eiser beweert dat hij niet onderhoord werd of minstens niet in de vereiste voorwaarden, zodat hij niet behoorlijk zijn verdedigingsmiddelen kon voorleggen;

Overwegende dat niet bepaald wordt op welk ogenblik belanghebbende moet worden onderhoord en door wie;

Dat niet wordt gezegd dat het rechtstreeks door de overheid is — de Koning of de Regent — die gemachtigd is de beslissing te nemen;

Overwegende dat eiser werd onderhoord en in voorwaarden, welke hem toelieten zijn verdedigingsmiddelen behoorlijk voor te leggen;

Dat uit de processen-verbaal van de gemeenteraad van Meulebeke en de bescheiden in de bundel voortspruit dat hij een memorie tot verdediging indiende bij de gemeenteraad op 4 Mei 1945, een memorie richtte tot de Bestendige Deputatie op 11 Juni 1945 en op 24 Januari 1946 en zijn verdediging liet voordragen vóór de gemeenteraad in geheime zitting door Mr Delvoye, advocaat (proces-verbaal zitting 12 Juli 1945);

Overwegende weliswaar dat eiser beweert dat hij sedertdien de gelegenheid niet meer had zijne verweermiddelen voor te brengen, dan wanneer ondertussen de feitelijke toestand gewijzigd werd door het uitspreken van het arrest van het Hof van Beroep te Gent;

Overwegende dat dit arrest geen wijziging bracht in de toestand, daar het dagtekent van 31 December 1947, dan wanneer het besluit van ontzetting gedagtekend is van 1 Augustus 1946 en bekendgemaakt werd op 21 Augustus 1946;

Overwegende dat het Besluit van de Regent van

1. Augustus 1946 wettelijk genomen werd en dus geldig is;

2° Aangaande het middel dat, minstens het Besluit tegenover eiser geen kracht bekomen heeft bij gemis aan betekening;

Overwegende dat eiser beweert dat het betwist Besluit tegenover hem niet tegenstelbaar is; dat het hem immers nooit betekend werd en derhalve, luidens art. 6 alinea 1 der wet van 18 April 1898, laatst gewijzigd door de wet van 17 Maart 1934, nooit van kracht is geworden;

Overwegende dat de Koninklijke Besluiten ter kennis gebracht worden van de onderhorigen door inlassing « in extenso » in het « Staatsblad » in de Franse en in de Nederlandse taal binnen de maand van hun dagtekening en verbindend of verplichtend worden de tiende dag na de bekendmaking;

Dat echter, de Koninklijke Besluiten, welke de algemeenheid der burgers niet aanbelangen, verbindend worden vanaf hun notificatie of kennisgeving aan belanghebbende, en daarbij bij uittreksel opgenomen worden in het « Staatsblad » uitgenomen wat dit laatste betreft de Koninklijke Besluiten welke geen karakter dragen van openbaar nut. (Giron Droit Admin. T. I, bl. 94; Vauthier « Droit Admin. » bl. 34; Rép. Prat. Dr. B. V° « Pouvoir Exécutif », T. IX, bl. 734);

Overwegende dat de bestuurlijke macht op soevereine wijze oordeelt indien een Koninklijk Besluit dat de algemeenheid der burgers niet aanbelangt een karakter van openbaar nut heeft (Rép. Pr. Dr. Belge V° « Pouvoir exécutif » T. IX, bl. 734, Vauthier; Dr. Admin. bl. 34);

Overwegende dat de verbindende of verplichtende kracht dezer besluiten niet afhangt van de bekendmaking bij uittreksel dewelke enkel een ordemaatregel is (Verbr. 27 April 1874, Pas. 1874, I, 195);

Overwegende dat de wetgever niet bepaalt op welke wijze de notificatie, aanzegging of kennisgeving geschieden moet;

Overwegende dat het verslag aan het nationaal Congres voorgelegd, betrekkelijk Art. 129 der Grondwet ook « publication » (bekendmaking) gelijk stelt met « notification » (aanzegging) dat immers verslaggever zich als volgt uitdrukt: « La publication des lois, arrêtés et règlements est un notification solennelle qu'on en fait en public »;

Overwegende nochtans dat, krachtens de wet van 18 April 1898 Art. 6 de kennisgeving aan persoon van belanghebbende moet worden gedaan en niet overeenstemt met de bekendmaking bij uittreksel, hetgeen spruit uit het woord « daarbij » « en outre » gebruikt in het Artikel, hetwelk twee verschillende formaliteiten veronderstelt, waarvan de eerste, de aanzegging aan persoon, het Besluit verbindend maakt;

Overwegende dat het besluit niettemin bestaat en altijd aan belanghebbende kan worden medegedeeld, daar geen termijn voor de aanzegging wordt vastgesteld;

Overwegende dat « in casu » de betekening van het Besluit op 6 Maart 1948 gedaan geweest is;

Dat het van dan af verplichtend werd;

Overwegende nochtans dat, eiser ontzet geweest zijnde uit zijn ambt, de verschillende schorsingen moeten in acht genomen worden voor de berekening van hetgeen aan eiser toekomt;

Overwegende dat het besluit van de Gouverneur d.d. 20 December 1944 bepaalt dat geen bezoldiging aan belanghebbende tijdens de duur der schorsing zal worden betaald;

Overwegende dat de schorsing verlengd werd door Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken op

28 April 1945 voor de duur van 8 maanden ingang nemende met 4 Februari 1945 tot 4 October 1945;

Dat dus eiser recht zou hebben op zijn wedde van 5 October 1945 tot op 6 Maart 1948, verminderd nochtans met het bedrag van zijn beroepsinkomen voor hetzelfde tijdperk;

B. — Op de eisen in vrijwaring.

1° Wat betreft de eis in vrijwaring tegenover de provincie West-Vlaanderen:

Overwegende dat verweerster, gemeente Meulebeke, de provincie West-Vlaanderen in vrijwaring gedagvaard heeft;

Overwegende dat de provincie West-Vlaanderen tegenwerpt dat die eis niet ontvankelijk of minstens ongegrond is, om reden dat de provincie West-Vlaanderen tegenover de heer Mattelin geen de minste handeling heeft gesteld;

Overwegende dat dit middel gegrond is;

Overwegende dat de Gouverneur de commissaris der regering bij de Provinciale Raden is, welke voorzien wordt door artikel 108 1° der Grondwet en waarvan het ambt bepaald wordt door de Provinciale Wet (art. 1, 4, al. 1; 122 tot 131);

Dat hij het Centraal Bestuur vertegenwoordigt in de provincie (Nouvelles, Lois Polit. et administr., T. I, blz. 114; Bernimolin, « Institutions prov. et comm. », T. I, blz. 253 en vlg.; Giron, Dict. Dr. Adm., T. I, blz. 27; Vauthier, Dr. Adm., blz. 74);

Dat hij niet de uitvoerende macht bezit, en wanneer hij persoonlijk optreedt, dit doet als afgevaardigde van het Centraal Bestuur;

Overwegende dat hij, optredend tegenover eiser, niet gehandeld heeft als orgaan der provincie;

Dat de provincie dus vreemd gebleven is aan deze handelingen;

Overwegende dat terecht verweerster in vrijwaring vraagt buiten zake te worden gesteld;

2° Wat betreft de eis in vrijwaring tegenover de Staat:

Overwegende dat verweerster, gemeente Meulebeke, de Staat in vrijwaring betreft, om reden dat het de Staat is die de bestreden maatregel — de ontzetting — getroffen heeft en de gemeente, door het niet betalen der wedde, alleenlijk het besluit, genomen door de Regent, toegepast heeft;

Dat, indien een fout of onwettelijkheid of onregelmatigheid gepleegd of begaan werd in het nemen van het besluit, dit ten laste van de Staat moet vallen, die er voor aansprakelijk is;

Overwegende dat verweerder in vrijwaring besluit dat dit verhaal niet ontvankelijk is, om reden van laattijdigheid, alsook omdat dit verhaal « door zijn voorwerp als niet door zijn oorzaak buiten het origineel geding treedt »;

Dat hij ten gronde besluit tot de ongegrondheid van de eis;

a) Aangaande de ontvankelijkheid:

Betreffende het eerste lid:

Overwegende dat, krachtens artikel 175 Wetboek Burgerlijke Rechtspleging diegene die recht meent te hebben om in vrijwaring te roepen dit doen moet binnen de 8 dagen van de oorspronkelijke vordering of hoofdeis;

Overwegende echter dat die termijn geen uiterlijke tijdsbepaling is (délai fatal), dat geen andere sanctie bestaat dan dat, na verstrijken van de termijn, de hoofdvordering niet verder mag worden uitgesteld (artikel 178 W.B.R.; Répert. pr. Dr. belge, V°, Garantie, n° 72);

Overwegende dat, al de zaken samen vóór de Rechtbank voor pleidooi opgeroepen werden en geen verder uitstel werd verleend;

Dat dit middel dus van grond ontbloomt is;

Betreffende het tweede lid :

Overwegende dat om ontvankelijk te zijn het volstaat, dat de eis in vrijwaring verknocht weze met de hoofdvordering (artikel 37 bis Wet van 25 Maart 1876 op de bevoegdheid; artikel 9 wet van 15 Maart 1932);

Dat gedingen verknocht zijn wanneer mogelijkheid van tegenstrijdige beslissingen bestaat, moesten zij afzonderlijk worden behandeld;

Overwegende dat dit wel het geval « in casu » is;

Dat immers de Belgische Staat in vrijwaring geroepen wordt om uitleg te geven nopens de voorwaarden in dewelke het besluit van de Regent van 1 Augustus 1946 genomen werd, besluit dat de gemeente gehouden was toe te passen;

Dat het voorwerp van de eis — betaling der wedde van gemeente-secretaris — en de grond ervan — nietigheid of niet van kracht zijn van het besluit van ontzetting — dezelfde zijn;

b) *Aangaande de grond :*

Overwegende dat verweerster ten gronde de argumenten overgenomen heeft, welke eerste verweerster heeft laten gelden;

Dat hij daarbij beweert dat het besluit overgemaakt werd aan de gemeente Meulebeke ter betekening en dat het door de nalatigheid der gemeente is dat deze betekening laattijdig geschiedde;

Dat het besluit genomen werd op 1 Augustus 1946, bekend gemaakt in het Staatsblad van 21 Augustus 1946 en op 12 Augustus betekend voor uitvoering aan het Provinciaal Bestuur, hetwelke het aan de gemeente Meulebeke op 22 notificeerde;

Overwegende dat echter de gemeente Meulebeke nagelaten heeft het besluit aan belanghebbende te betekenen, alhoewel zij door schrijven van 22 Augustus 1946 aangezet werd om over te gaan tot de vaste benoeming van een titularis voor de openstaande plaats van gemeente-secretaris;

Dat dit verzuim des te min uitlegbaar is, dat al de voorafgaande besluiten van schorsing aan belanghebbende door het gemeentebestuur werden medegedeeld en dit bestuur dus van de noodzakelijkheid dezer mededeling, hem toevertrouwd, bewust moest zijn;

Overwegende dat de eis in vrijwaring ontvankelijk is, doch ongegrond, daar de nalatigheid in de betekening aan eerste verweerster te wijten is;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle verdere besluiten van de hand wijzende;

Verklaart de hoofdvordering ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond;

Zegt voor recht dat het besluit van de Regent van 1 Augustus 1946 maar verplichtend werd van af 6 Maart 1948, dag waarop het aan belanghebbende betekend werd;

Dientengevolge, zegt voor recht, dat eiser recht heeft op zijn wedde van gemeente-secretaris van af 5 October 1945, dag waarop de schorsing uit zijn ambt zonder wedde ten einde was, tot en met 5 Maart 1948;

Beveelt aan verweerster, gemeente Meulebeke, de raming en berekening voor te leggen der sommen, welke als wedde aan de gemeente-secretaris ten goede kwamen voor deze tijdspanne;

Beveelt aan eiser alle nuttige inlichtingen te verschaffen aangaande zijn beroepsinkomen voor deze periode;

Verklaart de eisen in vrijwaring tegenover de provincie West-Vlaanderen en de Staat van meet af aan ongegrond;

Verwerpt deze en veroordeelt eiseres in vrijwaring in de kosten ervan.

VREDEGERECHT TE LEUVEN

2e Kanton. — 15 Februari 1949.

Vrederechter : M. P. Theunis.

Pleiters : Mrs. Hoschet en Vandeveld.

Onrechtmatige daad. — « Aangestelde » in de zin van art. 1384, lid 3, B.W. — Bevelen of instructies. — Voor de band aansteller - aangestelde zijn een werkelijk contract of een beding van loon niet vereist, gediensstigheid of vriendelijkheid kunnen zodanige band doen ontstaan.

Wanneer iemand op verzoek van de eigenaar van een auto deze bestuurt om verwanten van die eigenaar te vervoeren, moet hij beschouwd worden als « aangestelde » van die auto-eigenaar in de zin van art. 1384, lid 3 B. W., zodat laatstgenoemde aansprakelijk is voor de door eerstgenoemde bij het besturen van de auto aan derden veroorzaakte schade.

Immers heeft de auto-eigenaar vóór het vertrek noodzakelijke instructies gegeven, aan hem, die hij verzocht de auto te besturen, al was het maar in algemene zin of stilzwijgend; deze instructies kunnen als volgt worden omschreven : « Mijn schoonmoeder en mijn vrouw met mijn auto naar X brengen en ze gezond en ongedeerd naar huis terugbrengen ».

Overigens dient niet uit het oog te worden verloren dat de echtgenote van de eigenaar, mede-inzittende van de auto, onderweg in naam en in plaats van haar man aan de bestuurder bevelen of onderrichtingen kon geven.

De band van aanstelling vereist geënzins, dat er tussen aansteller en aangestelde een echt contract is afgesloten, noch dat er loon of een andere vergelding bedongen is. Betrekkingen van gediensstigheid of vriendelijkheid kunnen tijdelijk banden scheppen van aansteller tot aangestelde, waarvan het bestaan zich meestal slechts openbaart wanneer de vraag naar de aansprakelijkheid wordt gesteld.

De eigenaar van een auto, die zijn wagen aan een familielid of vriend toevertrouwt om een boodschap te doen, is burgerlijk verantwoordelijk voor de schade, veroorzaakt door de schuld van dat familielid of van die vriend.

P.V.B.A. A. Van Looy & Dekeyser t/ Sevenants
en Froominckx.

Bij geregistreerd exploit van deurwaarder Albert Tordeur te Waver van 30 October 1948 deed aanlegger de verwerende partijen dagvaarden om te verschijnen voor de Heer Vrederechter van het tweede kanton te Leuven, ter zitting van Dinsdag 16 November 1948, ten einde :

Aangezien op 1 Februari 1948 te Leuven aan de kruising der Tiensestraat met de Maria-Theresiastraat en Vesaliusstraat de autocar Denis, N° 512939, van aanlegster, bestuurd door Gielen Joseph, aangereiden werd door de autowagen Ford N° 602877 van tweede verweerster, bestuurd door eerste verweerster;

Aangezien de schuld voor deze aanrijding zonder twijfel te wijten is aan eerste verweerster die onder

meer de voorrang van aanlegger niet geëerbiedigd heeft;

Aangezien inderdaad verweerder uit een richting kwam, bij waarschuwbord als secundair aangewezen; dat in ieder geval de auto van aanlegster de hoofdweg met tramrails volgde en van rechts kwam ten opzichte van verweerder;

Aangezien de aangestelde van aanlegster niet de minste fout beging en volkomen in zijn recht was;

Aangezien derhalve de eerste verweerder door de Boetstrafelijke Rechtbank te Leuven op 20 Augustus 1948 veroordeeld werd tot 50 fr. boete met uitstel wegens onvrijwillige slagen en verwondingen toegebracht aan Dasy, slachtoffer van bedoelde aanrijding;

Aangezien, zoals blijkt uit het strafrechtelijk dossier, de aanrijding geschied is met het voertuig van de tweede verweerder, in wiens opdracht en voor wiens rekening de eerste verweerder de auto bestuurde;

Aangezien de tweede verweerder dan ook aansprakelijk is als burgerlijk verantwoordelijk voor de eerste verweerder, die bekend schuld aan de aanrijding te hebben;

Aangezien de schade aan de autowagen van aanlegster ter plaatse vastgesteld, zoals blijkt uit het strafdossier, beloopt 9.500 frank, gespecificeerd als volgt (.....);

Aangezien de eerste verweerder, hoewel behoorlijk gedagvaard niet is verschenen, noch iemand voor hem;

Aangezien uit de strafbundel blijkt en door tweede verweerder overigens niet betwist wordt, dat de aanrijding uitsluitend te wijten is aan de onvoorzichtigheid en aan de overtredingen van de wegcode, door de eerste verweerder begaan;

Aangezien de tweede verweerder echter beweert, dat hij niet als de aansteller kan worden beschouwd van eerste verweerder om reden er tussen deze laatste en hemzelf geen band van ondergeschiktheid bestond;

Aangezien uit de bestanddelen der zaak, nl. uit de door de tweede verweerder zelf aan de Rijkswacht van Grez-Doiceau afgelegde verklaring, voortspruit dat hijzelf het is, die, om zijn echtgenote en zijn schoonmoeder met zijn autorijtuig naar Leuven te laten voeren, beroep gedaan heeft op de dienstvaardigheid van de eerste verweerder, die zijn buur was en die hij als een bekwame mechaniker en autobestuurder kende; dat de eerste verweerder betoogt dat de verantwoordelijkheid, voorzien bij art. 1384, derde alinea, B. W., het bestaan veronderstelt van een band van aanstelling, d.i. het vermogen, voor de aansprakelijk gestelde persoon, bevelen of onderrichtingen te geven aan degene, die de ongeoorloofde daad bedreven heeft (Verbr. 5 Januari 1948, Pas. 1948, I, 1);

Aangezien in onderhavig geval de tweede verweerder aan de eerste verweerder, vóór het vertrek uit Bossut-Gottechain, noodzakelijk zijn instructies gegeven heeft, al was het maar in algemene zin of op stilzwijgende wijze; dat deze instructies als volgt kunnen worden bepaald: mijn schoonmoeder en mijn vrouw naar Leuven brengen en ze gezond en ongedeerd naar huis terugbrengen;

Aangezien overigens niet uit het oog dient te worden verloren, dat de tweede verweerder geenszins aan de eerste verweerder de vrije teugels liet, doch dat Mevr. Frooninckx, vertegenwoordigster van haar echtgenoot en zelfs waarschijnlijk mede-eigenares van het voertuig, zich in dit laatste bevond en dus macht had om, in naam en plaats van haar echtgenoot, onderweg aan de geleider te bevelen of onderrichtingen, die zij gebeurlijk goedvond, te geven;

Aangezien de band van aanstelling geenszins vereist

dat er tussen aansteller en aangestelde een echt contract werd afgesloten en dat er een loon of andere vergelding voorzien werd; dat rechtsleer en rechtspraak integendeel doorgaans aannemen dat betrekkingen van gediensstigheid of vriendelijkheid tijdelijk banden kunnen scheppen van aansteller tot aangestelde, waarvan het bestaan zich meestal slechts openbaart, wanneer het vraagstuk van de aansprakelijkheid rijst (zie nl. opmerkingen door Olivier Malter, onder Ber. Brussel, 25 April 1932, Rev. Gen. Ass. Resp. 1935, 1831); dat de eigenaar van een autovoertuig, die zijn wagen aan een familielid of vriend toevertrouwt om een hoodschap te doen, burgerlijk verantwoordelijk is voor de door dit familielid of vriend begane schuld; dat zekere rechtspraak zelfs beslist dat het enkel feit een aan een ander toebehorende auto te sturen voor de derden een vermoeden uitmaakt, dat degene die stuurt in dienst is van de eigenaar van het voertuig en het dan ook aan deze laatste behoort dit vermoeden om te werpen door te bewijzen dat de bestuurder zich van zijn auto meester heeft gemaakt of hem wederrechtelijk in gebruik heeft genomen (Handelsrechtbank Antwerpen, 11 Juni 1929, Rev. Gen. Ass. Resp. 1935, 1772);

(.....)

Om deze redenen:

Wij Vrederechter van het tweede kanton Leuven, rechtdoende tegensprekelijk tegen tweede verweerder en bij verstek tegen eerste verweerder;

Verlenen verstek tegen eerste verweerder; veroordelen beide verweerders hoofdelijk aan eiseres te betalen als schadevergoeding, op grond der boven vermelde redenen, de som van 8.000 fr.;

Verwijzen verweerders hoofdelijk in de vergoedende intresten sinds 1 Februari 1948, in de gerechtelijke intresten en in de kosten van het geding; verklaren ons vonnis uitvoerbaar bij voorraad trots elk rechtsmiddel en zonder borgstelling.

BIBLIOGRAPHIE

OLIVIER-MARTIN (Fr.), Histoire du Droit Français des origines à la Révolution. Editions Domat Montchrestien, Parijs, 1948, in 8°, XV + 760 p.

Op dit ogenblik was zeker niemand beter in staat een synthese der Franse rechtsgeschiedenis in zijn ontwikkeling van veertien eeuwen op te bouwen als Prof. Olivier-Martin, de bekende rechtshistoricus van de Rechtsfaculteit te Parijs, auteur van het klassiek geworden « Précis d'histoire du droit français » (eerste uitgave 1932) en van een der meesterwerken uit de hele rechtsgeschiedenis: de « Histoire de la Coutume de la prévôté et vicomté de Paris ».

En niet alleen het publieke recht en de instellingen, maar ook de betrekkingen van het Franse recht met het Romeinse en kerkelijke recht, in zijn politieke, sociale en economische sfeer worden hier op meesterlijke wijze uitvoerig behandeld.

Het is een geschiedenis van het Franse recht geworden zoals er tot nog toe geen bestond. Alleen de werken van Esmein, Declareuil en Chénon zouden de vergelijking kunnen doorstaan, maar Olivier-Martin's boek is precieser, methodischer en bevat niet de bij die andere werken opvallende leemten in plan en uiteenzetting.

Het plan van Olivier-Martin's werk is juist zo goed door zijn klaarheid en eenvoud. Etymologisch is

Frankrijk het land der Franken. Het begin van zijn nationaal bestaan is de vestiging in het geromaneerde Gallië van de Germaanse Franken, waarvan de leider, Clovis, de vroegere romeinse meesters verving.

Zoals enkele tijd tevoren de Franse taal ontstaan was, groeiden de zuiver Franse instellingen in de X^{de} eeuw uit het samenvloeien op de Gallische bodem der Romeinse en Germaanse tradities. Dat wil nu niet zeggen dat om de Franse instellingen te begrijpen het volstaat de Romeinse en Germaanse elementen vast te stellen en te beschrijven. In dat geval zou men de eigen dynamiek vergeten van al wat leeft: men zou de christelijke en nationale geest miskennen. Maar toch blijft het noodzakelijk de vroegere instellingen, waaruit de latere Franse instellingen ontstaan zijn, te bestuderen. Dit geschiedt in de Inleiding, getiteld « La rencontre des traditions romaine et germanique » (IVme—fin du IXme siècle), (p. 1-93).

Het eerste boek is gewijd aan « L'apparition des institutions françaises, du Xme au XIIIme siècle (p. 94-280). Deze instellingen ontstonden in een tijdperk dat door het woord « Feodaliteit » wordt gekenmerkt. Zij ontstaan spontaan op een ogenblik dat de maatschappij niet meer door de Staat geleid wordt en wanneer de meest natuurlijke sociale krachten zich op vrije wijze ontwikkelen. Nochtans is de Staatsgedachte niet helemaal afwezig: zij is er altijd door de koningen vertegenwoordigd, hoewel dit zeer dikwijls symbolisch gebeurt.

Het koninkdom, dat reeds sterk geworden is in de XIII^{de} eeuw met koningen als Philips-August en Lodewijk IX, ontwikkelt in de XIV^{de} eeuw zijn actiemiddelen, terwijl Frankrijk, door vijanden bedreigd, zijn eenheid verstevigt. Deze ontwikkeling geschiedde te midden van crisissen en stilstanden, tot in de XVI^{de} eeuw. Eindelijk in de XVII^{de} en XVIII^{de} eeuw vinden de sociale krachten onder de sterke leiding der koningen hun evenwicht en hun macht. (Le développement du pouvoir royal et l'équilibre monarchique, XIVme au XVIIIme siècle, p. 281-655). De auteur heeft in dit tweede boek, waarvan de uitgebreidheid overeenstemt met het belang, getracht deze ontwikkeling samen te vatten en de Franse instellingen van die periode zeer nauwkeurig te beschrijven.

Het moeilijk verkregen evenwicht wordt door de morele en intellectuele crisis der XVIII^{de} eeuw in gevaar gebracht. In het besluit, getiteld « Le déclin et la chute de l'ancien régime » (p. 656-681) heeft de auteur deze crisis en haar meest belangrijke gevolgen geschilderd. En wie herkent in het Frankrijk uit 1787 niet dezelfde toestanden als in de IV^{de} Republiek uit 1950: « ... un gouvernement ruiné, presque aux abois, dans un pays à l'aise, sinon riche, ou la fin de la guerre américaine déclenchait un mouvement d'affaires intense. Dans ces conditions, la misère des finances publiques n'était pas irrémédiable, mais elle imposait des mesures énergiques: des économies sévères et une augmentation importante des impôts et notamment des impôts de consommation et des vingtièmes, qui pesaient sur toutes les classes ». Calonne dierf niet uit schrik van de vijandige parlementen; dit betekende slechts de moeilijkheid te ontwijken en uit te stellen. De belastingen brachten trouwens niets meer op, daar het vertrouwen verdwenen was.

Het Parlement werd demagogisch en bewerkte de publieke opinie door middel van pamfletten. Het verkreeg dat de Staten-Generaal werden bijeengeroepen. De zwakheid en de drang naar populariteit van Necker schiepen de atmosfeer, waarin de goede, maar

late poging tot hervorming der vermolmden instellingen, geleid door een eerlijk maar goedzakkig vorst, die niet opgewassen was om aan deze omstandigheden het hoofd te bieden, zou mislukken, zonder het begrip te bekomen der bevoorrechte standen en vooral zonder enige rem, zonder enige contrôle, zonder een vaste leiding en te midden van de opschroeverij der plaatselijke burgerlijke belangen, der ontketende ambities der volksdemagogen en der abstracties der doctrines.

Het volk werd tot soeverein uitgeroepen, maar de burgers, stofdeeltjes in sociale cellen, zonder enig verband, vermits zij niet meer samengebondeld werden in korpsen en verenigingen, waarin zij zovele eeuwen in het gelid hadden gestaan, zullen zonder verdediging staan tegenover een Staat, waarvan de almacht ongeschonden is gebleven en zich nog door hun zwakheid versterkt heeft.

In het begin van elk dezer grote indelingen worden de voornaamste historische gebeurtenissen bondig geschilderd; dit zal aan de niet-gespecialiseerde lezer toelaten de uitwendige atmosfeer te vatten waarin de instellingen zich ontwikkeld hebben.

Het plan is bij elk deel niet eenvormig, noch gecopieerd volgens de moderne wetboeken; het streeft er naar de meest kenmerkende instellingen van elk tijdvak te releveren en duidelijk de rol van de Staat en van de sociale en grote georganiseerde krachten te bepalen.

Een nauwkeurige alphabetische index van plaats-, personen- en zakennamen vergemakkelijkt ten zeerste de opzoeking.

Het is te betreuren dat voor zo'n werk het materieel uitzicht (vooral de slechte kwaliteit van het papier!), zoals bij de meeste Franse boeken, niet beter verzorgd is; ook hebben wij zowel in de tekst als in de noten talrijke drukfouten gereleverd, doch dit is onvermijdelijk.

Dit meesterlijke boek, waarvan de bibliographie tot in 1947 zorgvuldig werd bijgehouden en in een duidelijke en verzorgde taal is opgesteld, is van aard de grootste diensten te bewijzen aan al wie zich met enig probleem der Franse rechtsgeschiedenis wil bezighouden.

L. Th. Maes.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE VAN DE BALIE BIJ HET HOF VAN BEROEP TE GENT

Eerste stagistenvergadering

Haar traditionele activiteit heropnemend, heeft de Vlaamse Conferentie, op Dinsdag 6 December, de eerste van de reeks stagistenavonden gehouden in de zittingszaal van de Correctionele Rechtbank. Een aantal oudere confraters had, als naar gewoonte, er aan gehouden aanwezig te zijn om met de jongeren te komen kennis maken; jongeren, die door voorzitter Demeester met een hartelijk welkom bedacht werden.

Pleiters van deze avond waren confraters Lejeune en Paul Devos, die respectievelijk als burgerlijke partij en verdediging acteerden in een zaak van diefstal, begaan door een werkvrouw in dienst. Als procureur bepaald niet slecht. Ook nu beperkte de critiek van ere-confrater en professor Spanoghe, leider van die pleitoeeningen, zich tot een breedopvatte herinnering aan de ter zake geldende voorschriften van wet en practijk.

Daarop gaf Mr H. Goossens, lid van de Tuchtraad, de eerste deontologische toelichting. In een zake-lijke, doch bondige, heldere uiteenzetting gaf spreker een kijk op de instelling die de Tuchtraad is, en op dezes functie. Hij onderstreepte de wenselijkheid dat de leden van de Orde beter de historiek en de werking van de Raad zouden kennen, om des te bewuster over het bestaan en de rechten van die institutie te waken.

De tweede stagistenvergadering, waarop beslist meer jongeren zouden moeten aanwezig zijn en verwacht worden, heeft plaats Dinsdag 20 December a.s. Op deze avond komen de eerste pleiters aan de beurt voor de Prijs (5000 frank), die door Minister van State, De Schrijver, werd uitgelooft ter gelegenheid van het jubelfeest van vorig jaar. Deelnemers kunnen nog steeds hun naam opgeven aan het bestuur van de Vlaamse Conferentie.

MEDEDELINGEN

Naar aanleiding van de publicatie in ons nummer van 11 December 1949 van het arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Gent van 14 Juni 1949, ontvingen wij vanwege de Heer Procureur des Konings te Brussel het hieronderstaande schrijven:

Brussel, 12 December 1949.

Mijnheer de Beheerder,

Ten titel van inlichting ben ik zo vrij uwe aandacht te vestigen op het in het weekblad « Journal des Tribunaux » gepubliceerd arrest van Cass., 16 Mei 1949 (20 November 1949, blz. 590), welk verklaart dat de voorziening tegen de beschikking van de Raadkamer der Rechtbank, waarbij het bevel tot aanhouding verleend door de vreemde onderzoeksrechter uitvoerbaar wordt verklaard, niet ontvankelijk is, daar deze beslissing niet in laatste aanleg geveld wordt. Daaruit vloeit voort dat bedoelde beschikking van de Raadkamer wel vatbaar is voor hoger beroep, wat strijdig is met het arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Gent (14 Juni 1949) gepubliceerd in het laatste nummer van het « Rechtskundig Weekblad » (blz. 546).

Deze rechtspraak zou kunnen ingeroepen worden tot aanvulling van de belangrijke noot 2, ondertekend J. M., welke onder laatstvermeld arrest in uw weekblad plaats neemt.

Met de meeste hoogachting

OPENING

PSYCHIATRISCHE OBSERVATIE-KLINIEK BIJ HET HUIS VAN BEWARING TE UTRECHT

op Donderdag 24 November 1949

door Zijne Excellentie de Minister van Justitie.

Van het Departement van Justitie van Nederland ontvingen wij de hieronderstaande mededeling.

Reeds tal van jaren heeft het beginsel erkenning gevonden dat een goede strafrechtspraak deskundige psychiatrische voorlichting niet kan ontberen.

De behoefte aan deze voorlichting is in de laatste jaren sterk toegenomen, een gevolg enerzijds der voortschrijdende ontwikkeling van de wetenschap der psychiatrie en psychologie, anderzijds door de meerdere mogelijkheden die de strafrechter werden geboden bij het opleggen van straffen en/of maat-

regelen, met name de invoering der z.g. psychopathenwetgeving heeft daartoe in belangrijke mate medegewerkt.

Ook de uitbouw van het gevangeniswezen, die een differentiatie der strafgestichten mee bracht en dien-tengevolge een selectie der gedetineerden noodzake-lijk maakte en evenzeer de nazorg (reclassering) der gevangenen, deden de behoefte aan psychiatrische voorlichting toenemen.

Ervaringen opgedaan met hen, die op grond van artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht door de rechter « ter beschikking van de regering werden gesteld » en dan geïnterneerd werden in de Rijksasyls voor Psychopathen te Avereest dan wel in een der beide particuliere asyls voor criminele psychopathen (voor de R.K. te Heilo, voor de Protestanten te Rekken), deden de wenselijkheid naar voren komen om voor de rechterlijke beslissing tot opzending naar een asyl over een centrale observatiegelegenheid te beschikken, waar — meer dan in de Huizen van Bewaring — de gelegenheid zou bestaan om geestes-zieke criminelen gedurende enige tijd aan een diep-gaand en veelzijdig psychiatrisch en psychologisch onderzoek te onderwerpen. Speciaal in moeilijke en twijfelgevallen zouden de rechterlijke colleges van het gehele land gelegenheid hebben gespecialiseerde deskundige voorlichting te krijgen teneinde een ver-antwoorde beslissing te kunnen nemen.

Ongeveer een jaar geleden is door het Ministerie van Justitie het initiatief genomen tot oprichting van een Psychiatrische Observatiekliniek, die gevestigd zou worden te Utrecht, waar een uitermate geschikte gelegenheid gevonden werd in de in de bezettingstijd tot stand gekomen bijbouw van het Huis van Bewaring, toen bestemd voor de politieke gevangenen der Duitsers en die met betrekkelijk geringe kosten voor het beoogde doel geschikt gemaakt kon worden.

De in October gereed gekomen observatiekliniek — het eerste rijksobservatiecentrum voor geesteszieke criminelen — staat onder het administratieve beheer van de directeur van het Huis van Bewaring te Utrecht, de heer S. Postma. Met de medische leiding is echter belast de zenuwarts Dr Mr P. A. H. Baan, privaats-docent in de gerechtelijke psychiatrie bij de Rijksuniversiteit te Utrecht, die als eerste geneesheer optreedt, terwijl daarnaast een tweede geneesheer-psychiater, een psycholoog met klinische ervaring en een staf van verplegend personeel hem ter zijde staat. Een nauw contact met de medische faculteit der Rijksuniversiteit te Utrecht en met de leiding der psychopathen-asyls zal worden onderhouden.

De kliniek biedt gelegenheid tot opname van 40 à 45 mannelijke patiënten, terwijl eventueel vrouwen-observatiepatiënten in de vrouwenafdeling van het Huis van Bewaring kunnen worden opgenomen. Het onderzoek zal normaal niet meer dan zes weken tijd vorderen, zodat een snelle roulering van de op te nemen gedetineerden mogelijk blijft.

De sociale rapportage zal geschieden door de amb-tenaren der verschillende reclasseringsinstellingen te Utrecht.

Met betrekking tot de bewaking en beveiliging zijn dezelfde maatregelen getroffen welke gelden voor elk Huis van Bewaring, doch bij de inrichting van de verblijfsvertrekken voor één tot drie gedetineerden, onderzoekskamers voor medici en psycholoog, werkkamers voor sociale dienst en administratie, is zoveel mogelijk er naar gestreefd de sfeer van een psychiatrische inrichting te benaderen.

In verband met deze nieuw geschapen mogelijk-heid tot klinische psychiatrische observatie zullen in de toekomst de gestichtsartsen, verbonden aan de

Huizen van Bewaring en de strafgevangenen meer aandacht hebben te schenken aan het voorkomen van geestelijke afwijkingen onder gedetineerden, hetgeen een juiste penitentiaire behandeling zal bevorderen.

Zowel in de medisch-universitaire kringen als bij de rechterlijke macht bestaat grote belangstelling voor dit unieke crimineel-psychiatrische onderzoekscentrum, met de inwerkingstelling waarvan Nederland een achterstand bij wat op dit gebied in vele andere landen, o.a. België en de Scandinavische landen reeds bestond, heeft ingehaald.

Het Nederlandse gevangeniswezen heeft met deze kliniek een belangrijke stap voorwaarts gezet op de weg van zijn uitbouw, terwijl zulks in geschied met inachtneming van de soberheid die de huidige toestand van 's land financiën noodzakelijk maakt.

OVEREENKOMST TUSSEN BELGIE EN FRANKRIJK BETREFFENDE DE NATIONALITEIT VAN DE GEHUWDE VROUW

In het Belgisch Staatsblad van 16-7 November j.l. (blz. 10295 e.v.) is de circulaire opgenomen, die door de administrateur-directeur-generaal, de heer R. de Foy, aan de ambtenaren van de burgerlijke stand van België betreffende deze overeenkomst is gericht. Wij achten het nuttig de tekst van deze circulaire hier te laten volgen:

Op 9 Januari 1947 werd te Parijs tussen België en Frankrijk een overeenkomst aangegaan ten einde de gevolgen te regelen, wat de nationaliteit betreft van de in België of in Frankrijk tussen Belgische en Franse onderhorigen gesloten huwelijken.

In België werd deze overeenkomst goedgekeurd door de wet van 10 Juni 1949, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 5 Augustus 1949; in Frankrijk door de wet van 20 December 1947, bekendgemaakt in de Journal Officiel van 14 September 1949.

Ze is van wederzijde in werking getreden op deze laatste datum. (Zie Belgisch Staatsblad van 22 October 1949, blz. 9786).

Evenals die van 12 September 1928, welke ze vervangt, huldigt deze nieuwe overeenkomst het principe van de vrije keus van de nationaliteit door de gehuwde vrouw.

Zij strekt er toe de tegenstrijdigheden en de wetsconflicten die zouden oprijzen uit de individuele toepassing van de Belgische en Franse wetgeving ter zake uit te schakelen.

De afsluiting ervan was noodzakelijk geworden door de wijzigingen die sedert 1928 in de binnenlandse Franse wetgeving werden aangebracht, vooral door de *Code de la nationalité Française* in 1945.

Basis van de gemeenschappelijke reglementering.

De gevolgen van de in België of in Frankrijk, tussen Belgische en Franse onderhorigen, gesloten huwelijken worden geregeld door de wetten van kracht daar waar het huwelijk voltrokken wordt.

A. — In België gesloten huwelijken.

1. De Franse vrouw die in België een Belg huwt verkrijgt de staat van Belg, tenzij zij, binnen de zes maanden na de dag van het huwelijk en in de bij de Belgische wet voorziene vormen, verklaart dat zij haar Franse nationaliteit wil behouden. In dat geval, wordt zij geacht de Franse nationaliteit niet te hebben verloren. (Artikel I, eerste alinea, van de Overeenkomst).

De verklaring tot behoud van de Franse nationaliteit

waarover het gaat, staat gelijk met de verklaring die bedoeld wordt in artikel 4, tweede alinea, van de samengeordende wetten op de nationaliteit. Er is nochtans voorzien dat de verklaring tot behoud van de Franse nationaliteit terugwerkende kracht zal hebben.

2. De Belgische vrouw die in België een Fransman huwt, verkrijgt de staat van Franse, tenzij zij binnen de zes maanden na de dag van het huwelijk, in de gevallen en in de vormen die bij de Belgische wet zijn voorzien, verklaart dat zij haar nationaliteit wil behouden. (Artikel 2, eerste alinea van de Overeenkomst.)

De hier bedoelde verklaring is die welke voorzien wordt bij artikel 18, 3°, tweede alinea van de samengeordende wetten op de nationaliteit. Is niet gerechtigd bedoelde verklaring te onderschrijven, de vrouw die slechts de Belgische nationaliteit zou verworven hebben ten gevolge van een vroeger huwelijk.

De onder 1 en 2 aangehaalde verklaringen worden in België ontvangen door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de verblijfplaats van betrokkene. Daarvan wordt akte opgemaakt, hetzij in het register der geboorteakten, hetzij in een in duplo gehouden speciaal register voor de akten van nationaliteit. Artikel 22 van de samengeordende wetten, waarheen best verwezen wordt, voorziet dat de ambtenaar van de burgerlijke stand optreedt zonder bijstand van getuigen en dat de verklaringen vermeld worden op de kant der geboorteakte (indien deze in België opgemaakt werd).

B. — In Frankrijk gesloten huwelijken.

1. De Franse vrouw die in Frankrijk een Belg huwt behoudt haar nationaliteit, tenzij zij, vóór het huwelijk en in de bij de Franse wet voorziene vormen, uitdrukkelijk verklaart dat ze, overeenkomstig de bepalingen van de Belgische wet, de nationaliteit van haar man wil verwerven. (Artikel 1, tweede alinea, van de Overeenkomst.)

2. De Belgische vrouw die in Frankrijk een Fransman huwt, verkrijgt de Franse nationaliteit, tenzij zij, vóór het huwelijk, in de vormen en binnen de termijnen voorzien bij de Franse wet, uitdrukkelijk verklaart dat zij haar nationaliteit wil behouden. (Artikel 2, tweede alinea, van de Overeenkomst.)

In beide gevallen behoren bedoelde verklaringen tot de bevoegdheid van de Franse overheden. Er zijn dus geen gronden om hier omtrent deze uit te weiden.

Artikel 3 van de Overeenkomst voorziet uitdrukkelijk dat de tijdens het huwelijk krachtens de artikelen 1 en 2 gedane verklaringen, in geval van minderjarigheid van betrokkenen, niet onderworpen zijn aan de machtiging van de wettelijke vertegenwoordigers. De machtiging van de man is evenmin vereist.

Beperkingen in verband met het verwerven van de nationaliteit door huwelijk.

1. De Franse vrouw die een Belg huwt verkrijgt de nationaliteit van haar man niet, indien zij, op het ogenblik van het huwelijk, in België het voorwerp uitmaakt van een besluit tot uitdrijving of van een maatregel tot wegzending uit het Belgisch grondgebied, die op regelmatige wijze ter kennis werd gebracht. (Artikel 1, derde alinea, van de Overeenkomst.)

Deze uitsluiting heeft slechts plaats zo de persoon, waarvan sprake, het voorwerp uitmaakt van een besluit tot uitdrijving genomen op grond, hetzij van de wet van 12 Februari 1897, hetzij van de besluitwet van 28 September 1939, of nog van een maatregel tot

wegzending, die op regelmatige wijze ter kennis werd gebracht en eveneens steunt op deze laatste wettelijke bepaling.

De uitgedreven of weggezonden personen worden vermeld op de « Politiebladen A en B », die gestuurd worden aan de parketten van eerste aanleg van het koninkrijk, aan de rijkswachbrigades en aan de diplomatieke en consulaire agenten van België in het buitenland. Hun naam komt eveneens voor op het « Repertorium der vreemdelingen die uit het rijk werden gezet of gedreven ». Deze laatste documentatie, die alle nuttige inlichtingen bevat sedert 1931, wordt medegedeeld aan de diplomatieke en consulaire agenten van België in het buitenland, aan de rijkswachbrigades en aan de gemeentelijke politie van de grote agglomeraties.

De bij artikel 1, derde alinea, van de Overeenkomst voorziene beperking is niet van kracht zo de persoon waarvan sprake enkel verzocht werd het land te verlaten, omdat hij er binnengekomen is of er zich gevestigd heeft in onregelmatige omstandigheden, zelfs als hij, te dien einde in 't bezit gesteld werd van een reiswijzer of een vrijgeleide.

Om aan de derde alinea van artikel 1 van de Overeenkomst haar volledige doeltreffendheid te verzekeren, hoort het dat de gemeentebesturen aan het Bestuur van de Openbare Veiligheid, Vreemdelingenpolitie, 3, Poelaertplein, te Brussel, bericht zenden van de aankomst of het verblijf in België van elke Franse vrouw die met een Belg een huwelijk zou aangegaan hebben sedert 14 September 1949.

2. De Belgische vrouw die een Fransman huwt verkrijgt de nationaliteit van haar echtgenoot niet, indien zij, in Frankrijk, het voorwerp uitmaakt van een besluit tot uitdrijving of tot aanwijzing van een bepaald verblijf, of indien de Franse regering bij decreet, volgens de vormen van de Franse wet, er zich tegen verzet dat zij de Franse nationaliteit zou verwerven.

Het Bestuur van de Openbare Veiligheid zal aan de betrokken gemeentebesturen de inlichtingen doorsturen die het dienaangaande van de Franse regering zal ontvangen.

Toepassingsgebied van de Overeenkomst.

1. Vrouw die op het ogenblik van haar huwelijk tegelijkertijd de Belgische nationaliteit en de Franse nationaliteit bezit.

Artikel 4 van de Overeenkomst voorziet dat in dit geval de vrouw, met het oog op de toepassing van de artikelen 1 en 2, beschouwd wordt als enkel de nationaliteit bezittend van dat van beide landen waar het huwelijk voltrokken wordt.

Deze bepaling werd overgenomen uit de Overeenkomst van 12 September 1928. Krachtens een interpretatie die wederzijds werd aangenomen, is zij slechts op de twee volgende gevallen toepasselijk;

a) Huwelijk van de Frans-Belgische vrouw met een Belg in Frankrijk;

b) Huwelijk van de Frans-Belgische vrouw met een Fransman in België.

In de twee andere gevallen : huwelijk van de Frans-

Belgische vrouw met een Fransman in Frankrijk; huwelijk van de Frans-Belgische vrouw met een Belg in België, zal de toestand van de vrouw langs beide kanten geregeld worden door de twee nationale wetten.

2. De Overeenkomst is niet toepasselijk ingeval de echtgenoot tegelijkertijd de Belgische en de Franse nationaliteit bezit.

3. De Overeenkomst slaat op de huwelijken, gesloten in België (moederland, met uitsluiting van Belgisch Congo), en in Frankrijk (moederland, plus Algerië, Guadeloupe, Martinique, Réunion en Frans Gyana), door Belgische onderhorigen (met moederlands sta-tuut), en Franse onderhorigen (hetzij Franse burgers of onderdanen).

Op grond van de Overeenkomst onderschreven verklaringen.

Een afschrift van elke op grond van de Frans-Belgische Overeenkomst van 9 Maart 1947, betreffende de nationaliteit van de gehuwde vrouw onderschreven verklaring dient opgestuurd aan het Ministerie van Justitie, Bestuur van de Openbare Veiligheid, Vreemdelingenpolitie. Drie andere afschriften dienen gestuurd : aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel, Algemeene Directie der Kanselarij en der Geschillen, 25, Kunstlaan, Brussel; aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken, Kieszaken, Dienst der Vreemdelingen, 6, Wetstraat, Brussel; aan het Nationaal Instituut voor de Statistiek, 68, Koninklijke straat, Brussel.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad Nr 43 van 10 December 1949.

Prof. Mr C. W. De Vries : Het experiment van Straatsburg. — Mr S. J. Timmenga : Het principe van een « fair trial ». — Mr A. Loeb : Rechtsherstel effecten. — Mr R. J. C. Cornegoor : Onbevoegd uitoefenen van de Tandheelkunde. — Mr J. Van Nes : Rechtskundige curiosa. — Mr M. V. Polak : Artikel 160 grondwet en de bevoegdheid van de rechterlijke macht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, 10 December 1949, nr 4116.

Prof. Mr G. de Grooth : De effectenregistratie middel tot weigering van rechtsherstel? — T. B. Kamp-schreur : Grondregels voor de gecontinueerde gemeenschap. — Mr T. J. Rupp : Het tekort aan candidaat-notarissen en de opleiding. — Mr K. N. Korteweg : Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht.

Journal des Tribunaux, 11 December 1949, nr 3831.

Marcel Feye : Le faux régime fiscal des provisions.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"